

III. Finansal Kesim

Makul düzeylere çekilen kredi büyümesi, son dönemde yurt içi ve yurt dışı piyasalardaki artan belirsizliklerin de etkisiyle bir miktar daha ivme kaybetmiştir. Bu dönemde, kredi büyümesinin aşağı yönlü hareketlenmesinde TL ticari kredi büyümesi belirleyici olmuştur. Yurt içi belirsizliklerin azalması, ertelenen kredi talebini canlandırıcı etki yapabilecektir.

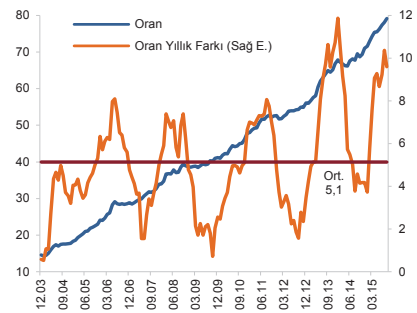
Bankacılık sektörünün maruz kalabileceği faiz riski düşük düzeyini korumaktadır. Menkul kıymetlerin bilanço içindeki ağırlığının azalıyor olması, değişken faizli TL ve YP varlıkların düzeyi, vade uyumsuzluğundan kaynaklanabilecek riskleri önemli ölçüde telafi etmektedir. Sektörün mevcut özkaynakları olası zararları karşılayabilecek düzeydedir.

TCMB'nin küresel para politikalarının normalleşme sürecine ilişkin yayımladığı yol haritasında yer alan döviz likiditesi önlemleri kapsamında yapılan düzenlemelerle bankaların gelecek bir yıldaki dış borç ödemelerinin tamamını karşılayacak seviyede bir YP likiditeye TCMB'den ulaşması sağlanmıştır. Ayrıca, TCMB tarafından bankaların çekirdek dışı YP yükümlülüklerinin vadesini uzatma amacıyla zorunlu karşılık oranlarında bir dizi değişiklik yapılmıştır. Çekirdek fonlamayı daha avantajlı hale getiren ve yurt dışı yükümlülüklerin vadelerini uzatmayı teşvik eden bu düzenlemeler, ılımlı kredi büyümesi ile birlikte kredi / mevduat oranının iyileşmesine katkı sağlamaktadır.

III.1. Kredi Riski

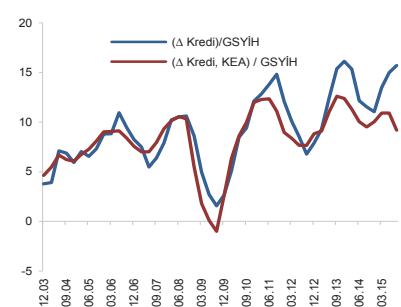
Kredilerin yıllık büyüme hızı makul düzeylerde seyrederken kur gelişmelerine bağlı olarak kredilerin GSYİH'ye oranı son dönemde artmıştır. 2014 yılı başında uygulamaya giren makroihtiyati tedbirler ve iktisadi faaliyetteki zayıf seyre bağlı olarak zayıflayan kredi talebi, kredi/GSYİH oranı farkını geriletmiş, ancak son dönemde döviz kuru artışının YP kredi stoku üzerindeki değerlendirme etkisi nedeniyle söz konusu oran artış göstermiştir (Grafik III.1.1). Diğer yandan, değerlendirme etkilerinden arındırılmış akım krediler ılımlı bir patika izlemektedir. Nitekim, kur etkisinden arındırılmış kredi stokunun yıllık farkının GSYİH'ye oranındaki görece yatay seyir, son dönemde kredi büyümesindeki artışın iktisadi büyümeyle uyumlu olduğuna işaret etmektedir (Grafik III.1.2).

Grafik III.1.1
Kredilerin GSYİH'ye Oranı¹
(Yüzde)

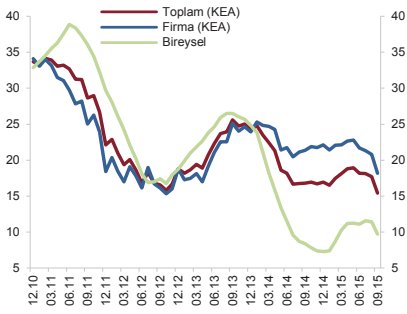
(1) 2015 yılı Temmuz-Eylül dönemi için GSYİH projeksiyonu kullanılmıştır. Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.1.2
Kredi Farkının GSYİH'ye Oranı¹
(Nominal, KEA, Yüzde)

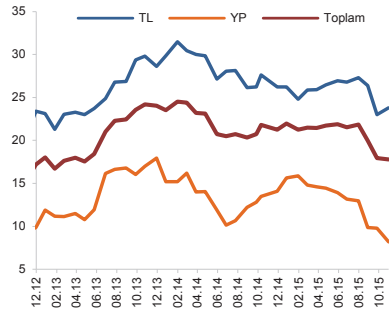
(1) 2015 yılı Eylül ayı için GSYİH projeksiyonu kullanılmıştır. Euro, ABD doları ve diğer para birimlerinden YP kredi stoku üç aylık fark alınarak çeyreklik akım YP kredi verisi hesaplanmıştır. Üç aylık kredi farkları ilgili çeyreğe dair ortalama ABD doları ve euro TCMB döviz alış kurundan TL'ye çevrilerek kur etkisinden arındırılmıştır. 4 çeyreklik TL kredi tutarı ve kur etkisinden arındırılmış YP kredi tutarı toplanarak toplam kur etkisinden arındırılmış yıllık kredi stok farkı hesaplanmıştır. Dövizle endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir. Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.1.3

Kredi Yıllık Büyümesi¹
(Yüzde)

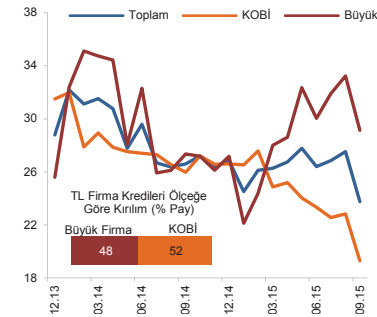
(1) Kur etkisinden arındırılmış kredilerde yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 eurodan oluşan sepet değeri kullanılmıştır. Dövizde endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.4

Firmalarca Yurt İçinden Kullanılan Krediler
(KEA, Yıllık Yüzde Değişim)

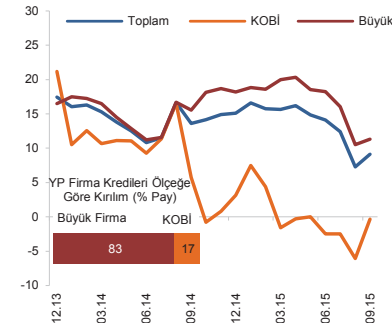
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.5

Ölçeğe Göre TL Firma Kredilerinin Yıllık Büyümesi
(Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.6

Ölçeğe Göre YP Firma Kredilerinin Yıllık Büyümesi
(KEA, Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK

Kur etkisinden arındırılmış kredi büyümesi 2015 yılı ikinci yarısı itibarıyla yavaşlama eğilimi göstermektedir.

Gelişmiş ülkelerin para politikalarına ilişkin beklentiler ve yurt içi gelişmeler nedeniyle artan belirsizliklerin de etkisiyle kur etkisinden arındırılmış kredi büyümesi 2015 yılı ikinci yarısında bir miktar gerilemiştir. Makroihtiyati tedbirler sonucunda 2013 yılı ikinci yarısında zayıflama gözlenmeye başlanan bireysel kredi büyümesi, baz etkisinin de katkısıyla 2015 yılı ikinci yarısından bu yana yatay seyretmektedir. Diğer yandan, firma kredileri artışındaki ivme kaybı, bankaların risk iştahındaki gerileme ve kredi talebinin zayıflamasına paralel olarak 2015 yılı ikinci yarısından bu yana belirginleşmiştir. 2015 yılı Eylül ayı itibarıyla kur etkisinden arındırılmış firma kredileri yıllık büyüme hızı yüzde 18,2 iken, bireysel kredilerde bu oran yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.1.3).

TL firma kredisi büyümesi aşağı yönlü hareketlenmiştir.

2014 yılı sonundan bu yana devam eden yabancı para (YP) firma kredisi büyümesindeki yavaşlamaya rağmen TL firma kredisi büyümesindeki güçlü seyir nedeniyle firma kredisi büyümesi istikrarlı bir seyir izlemekteydi. Ancak, 2015 yılı üçüncü çeyreğinde TL firma kredisi büyümesi de ivme kaybetmeye başlarken YP firma kredisi büyümesindeki aşağı yönlü seyir devam etmiştir (Grafik III.1.4).

Küçük ve orta boy işletmelere (KOBİ) kullanılan kredilerde büyüme, büyük firma kredilerine göre daha zayıf seyretmektedir.

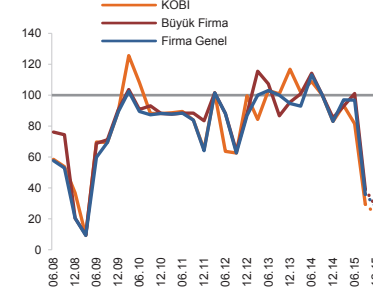
KOBİ'ler yurt içinden ağırlıklı olarak TL cinsinden kredi kullanmakta olup, söz konusu TL kredi büyümesi 2015 yılı ikinci yarısında temel olarak mikro ve küçük ölçekli krediler kaynaklı olmak üzere belirgin bir gerileme göstermiştir. Kur etkisinden arındırılmış YP cinsinden KOBİ kredileri büyüme hızındaki gerileme ise TL kredilere göre daha önce başlamıştır. YP kredi kullanımında büyük firmalar öne çıkmaktadır. Büyük ölçekli firmalara kullanılan YP kredi büyümesi 2015 yılı ikinci çeyreğinden bu yana zayıflamaktadır. Diğer yandan, büyük firmaların TL cinsinden kredi büyümesi genel olarak güçlü bir seyir izlemekle beraber, son dönemde sınırlı bir düşüş sergilemiştir (Grafik III.1.5 ve III.1.6).

Banka Kredileri Eğilim Anketi 2015 yılı üçüncü çeyrek sonuçları, firma kredisi büyümesinde hem arz hem de talep kaynaklı bir düşüş olduğuna işaret etmektedir. Anket sonuçlarına göre Haziran – Eylül 2015 döneminde gerek KOBİ gerekse büyük firma kredi standartlarında önemli ölçüde sıkılaşma gözlenmiştir (Grafik III.1.7). Talep tarafında ise KOBİ kredilerinde daha fazla olmak üzere tüm firma kredisi talebindeki azalmanın belirleyici olduğu anlaşılmaktadır (Grafik III.1.8). Ankete göre yılın son çeyreğinde KOBİ ve büyük firma kredileri açısından standartların sıkılaşmaya devam etmesi, talebin ise artması beklenmektedir.

Anket sonuçları, yurt içi ve yurt dışı fonlama imkânlarının sıkılaşığına, YP firma kredilerinde bankaların temkinli duruşlarını koruduklarına, YP kredi standartlarındaki sıkılaşmanın TL kredilere göre daha güçlü olduğuna işaret etmektedir. Sıkılaşmada genel ekonomik faaliyetlere ve sektöre/firmaya dair görünüme ilişkin beklentiler temel belirleyici olmuştur. Firma kredisi talebinin zayıflamasında ise sabit yatırım ve birleşme/satın almalarından kaynaklanan fon ihtiyacının gerilemesi etkilidir (Grafik III.1.9). Özellikle, sabit yatırım talebinde son üç çeyrek süresince artarak devam eden talep azalışı dikkat çekicidir. Ayrıca, anket sonuçları krediler üzerindeki kâr marjı, faiz dışında alınan ücret ve komisyonlar ile teminat ihtiyacına ilişkin koşulların sıkılaşmaya devam ettiğini göstermektedir.

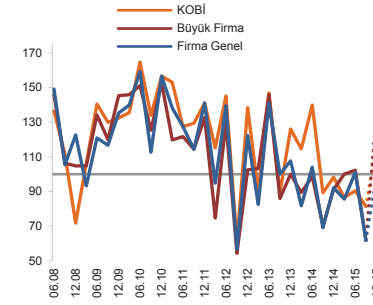
Bankaların fonlama maliyetindeki artışların yanı sıra kredi standartlarındaki sıkılaşma ticari kredi faiz oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Bankaların TL firma kredi faizlerindeki artış mevduat maliyetindeki artışın üzerinde gerçekleşmiş olup, tüm firma kredisi ölçeklerinde faiz oranları ve kredi-mevduat faiz farkları yılın ikinci yarısında yukarı yönlü hareketlenmiştir (Grafik III.1.10). Faiz farklarındaki artış, bankaların kredi arzındaki temkinli duruşlarını fiyatlamaya yansıtıklarına işaret etmektedir. 2015 yılının ikinci yarısında büyük firma kredi faizlerinde daha fazla olmak üzere firma kredi faiz oranlarında hızlı bir artış yaşanmış, yılın üçüncü çeyreğinde faiz oranlarındaki artış eğilimi ivme kazanmıştır (Grafik III.1.11). 2015 yılı üçüncü çeyreğinde nispeten yatay bir seyir izleyen YP firma kredisi faiz oranları, son dönemde bir miktar yukarı yönlü hareket etmeye başlamıştır.

Grafik III.1.7
Firma Kredileri Standartları¹

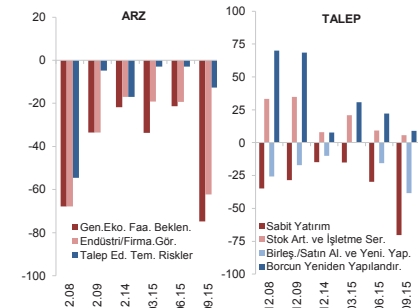
(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. Aralık ayı verileri tahmindir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. Kaynak: TCMB

Grafik III.1.8
Firma Kredileri Talebi¹

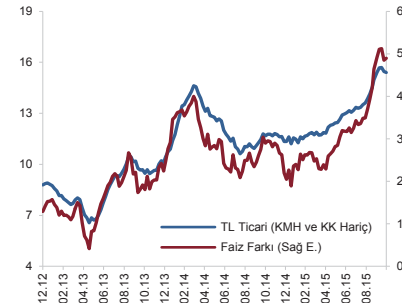
(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. Aralık ayı verileri tahmindir. 100'ün altı değerler kredi talebinde gerilemeye, 100'ün üstü değerler ise artışa işaret etmektedir. Kaynak: TCMB

Grafik III.1.9
Firma Kredileri Arz ve Talebini Etkileyen Faktörler¹

(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. Pozitif değerler kredi standartlarında gevşeme/kredi talebinde artış, negatif değerler ise sıkılaşma/kredi talebinde gerileme etkisine işaret etmektedir. Kaynak: TCMB

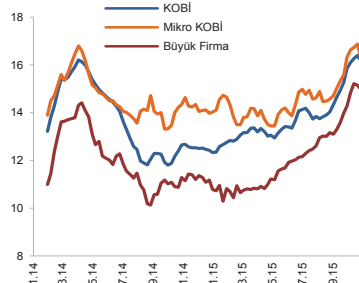
Grafik III.1.10
TL Firma Kredisi Faiz Oranları ve Farkları¹
(Akm Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

(1) İlgili hafta kullanılan sıfır faizli krediler hariç tutulmuştur. Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.1.11

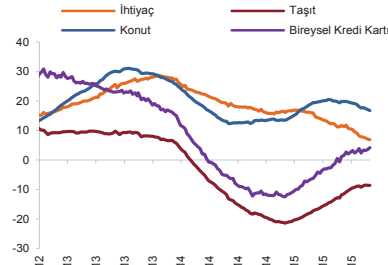
Ölçeklerine Göre TL Firma Kredisi Faiz Oranları¹
(KMH ve KK Hariç, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

(1) Büyük firma TL kredi faiz oranlarında ilgili hafta kullanılan sıfır faizli krediler hariç tutulmuştur. Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.1.12

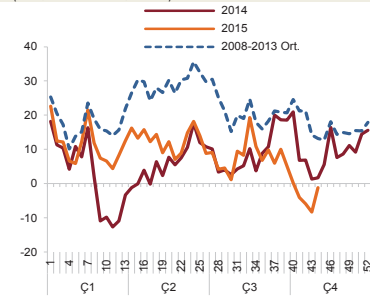
Bireysel Kredilerin Tür Bazında Büyümesi¹
(Stok, Yıllık Yüzde Değişim)

(1) Finansman şirketleri hariçtir. Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.1.13

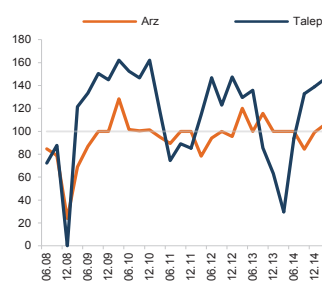
Bireysel Kredi Büyüme Eğilimi¹
(Stok, 4 Haftalık HO, Yüzde)

(1) Finansman şirketleri hariçtir. Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.1.14

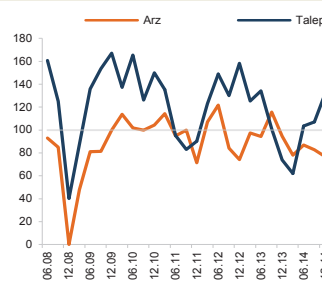
Konut Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri¹

(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. 2015 yılı Aralık ayı verileri ankette yer alan tahminlerdir. Kaynak: TCMB

Grafik III.1.15

İhtiyaç Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri¹

(1) Banka Kredileri Eğilim Anketi'nden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir. 2015 yılı Aralık ayı verileri ankette yer alan tahminlerdir. Kaynak: TCMB

Bireysel kredi büyümleri tür bazında incelendiğinde, ihtiyaç kredisi büyümesindeki gerilemenin yılın ikinci çeyreğinden itibaren hız kazandığı görülmektedir. 2015 yılının ilk çeyreğinde bir miktar artan konut kredisi büyümesi takip eden dönemde görece yatay seyir izledikten sonra Eylül ayında aşağı yönlü hareketlenmiştir. Taşit kredisi ve bireysel kredi kartı bakiye büyümelerinde yakın döneme kadar süren yukarı yönlü hareketin, önceki yılın düşük baz etkisinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir (Grafik III.1.12).

Bireysel kredi büyüme hızı son dönemde gerek geçmiş yıl ortalamalarının gerekse önceki yıl seviyesinin altında seyretmektedir. Büyüme eğilimi özellikle yılın üçüncü çeyrek ortalarından itibaren önceki yıl ortalamalarının belirgin bir şekilde altına inmiştir (Grafik III.1.13). Zayıf seyrde, yükselen bireysel kredi faiz oranları ile tüketici güveninde yurt içi ve yurt dışı belirsizliklere bağlı azalışın etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Banka Kredileri Eğilim Anketi'nin 2015 yılı üçüncü çeyrek sonuçları, konut kredileri büyümesinde bu dönemdeki hafif aşağı yönlü seyrde standartlardaki sıkılaşmanın etkisi olduğunu göstermektedir. Ankete göre, konut kredi talebi önceki çeyreklere göre zayıf seyrederken bankalar artan fon maliyetleri ve bilanço kısıtları nedeniyle standartlarda sıkılaşmaya gitmiştir. Son çeyreğe ilişkin beklentilere bakıldığında ise anket sonuçları, kredi standartlarında sıkılığın süreceğine işaret etmektedir. Yakın dönemde, yurt içi belirsizliklerin azalması ile konut kredisi talebinin son çeyrekte anket beklentilerinin ima ettiğinden daha olumlu seyredebileceği değerlendirilmektedir (Grafik III.1.14).

Anket sonuçları, yılın üçüncü çeyreğinde bankaların ihtiyaç kredilerine ilişkin standartlarında sınırlı bir gevşemeye işaret etmektedir. Ankete katılanlar, diğer bankalarla artan rekabet ortamının standartlarda gevşeme yönünde etkide bulunduğunu belirtmişlerdir. İhtiyaç kredisi talebinde 2015 yılı üçüncü çeyreğinde gerçekleşen artışta ise dayanıklı tüketim mallarına yapılan harcamaların belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. Bankalar yılın son çeyreğinde ihtiyaç kredisi standartlarında bir miktar sıkılaşma olacağını ve talebin ise bir miktar artacağını beklemektedir (Grafik III.1.15).

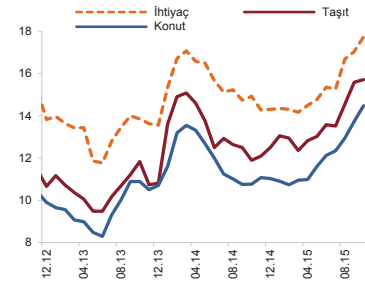
Tüketici kredisi faiz oranları önemli ölçüde artmıştır. Kredi faiz oranlarının tüm tüketici kredisi türlerinde arttığı görülmektedir (Grafik III.1.16). Mevduat faizlerinde artış görülmesine karşın, bireysel kredi faiz oranlarındaki artışlar bunun oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Faiz farklarındaki artış bankaların kredi verme konusunda temkinli olduklarını göstermektedir. Bu gelişmede bir miktar artan bireysel kredi riskliliği ile yurt içi ve yurt dışı kaynaklı belirsizliklerin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Faiz farklarındaki açılmanın, belirsizliklerin azalması halinde geçici olabileceği değerlendirilmektedir.

Kredi büyümesi zayıf seyrederken, tahsili gecikmiş alacak (TGA) tutarındaki artış eğilimi sürmekte, kredilerin TGA'ya dönüşüm oranları artmaktadır. 2015 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yıllıklandırılmış dönem içi tahsilat eğilimleri sınırlı artmış, aktiften silinen krediler gerilemiş, dönem içi ilave sorunlu krediler yükselmiştir. 2014 yılının ilk dokuz ayında aktiften silinen kredilerin toplam TGA'ya oranı yüzde 9,6 iken bu oran 2015 yılının ilk dokuz ayında yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir. Kredi artış hızında genel olarak zayıflama gözlenen yılın üçüncü çeyreğinde, ilk iki çeyreğe göre dönem içi gelişmelerde farklılaşma yaşanmamıştır. Sorunlu krediye dönüşme potansiyeli taşıyan yakın izlemedeki kredilerdeki artış eğilimi de sürmektedir (Grafik III.1.17).

Standart nitelikteki (I. Sınıf) kredilerden sözleşme koşulları değiştirilenlerin payında son dönemde önemli bir değişim gözlenmemiştir. Diğer yandan, yakın izlemedeki kredilerden (II. Sınıf) yeniden yapılandırılma ya da yeni bir itfa planına bağlanma nedeniyle sözleşme koşullarında değişiklik yapılanların payında 2015 yılında artış söz konusudur (Grafik III.1.18).

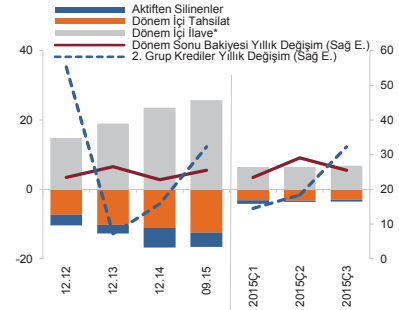
Bireysel kredilerdeki TGA artışına 2015 yılı ikinci yarısında firma kredileri eşlik etmiştir. Bireysel kredi TGA oranları 2013 yılından itibaren artma eğilimine girerken, 2015 yılı ikinci yarısında düşüş eğilimi son bulan firma kredisi TGA oranlarının da yukarı yönlü hareketlendiği gözlenmektedir. Bu gelişmede KOBİ kredileri riskliliğindeki artış etkili olmuştur. Karşılıksız çek oranlarında da hafif yukarı yönlü bir eğilim görülmektedir. Öte yandan, büyük firma ve YP firma kredilerine ait sorunlu kredi oranı düşük seviyesini korumaktadır (Grafik III.1.19 ve Grafik III.1.20).

Grafik III.1.16
Tüketici Kredisi Faiz Oranları
(Yüzde)

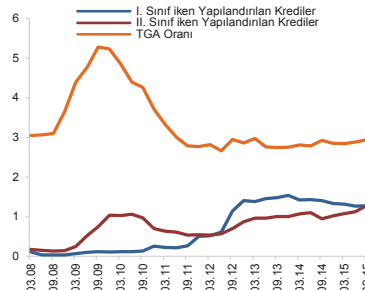
Kaynak: TCMB (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.1.17
TGA Tutar Gelişmeleri ve Yakın İzlemedeki Krediler¹
(Akım Milyar TL, Yüzde)

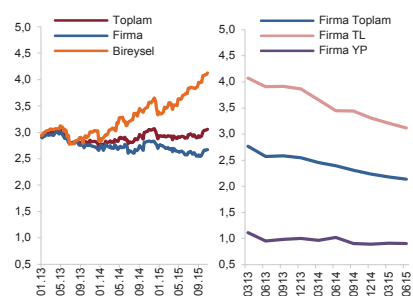
(1) Grafikte 12 aylık kümülatif dönem içi aktiften silinen, ilave (gruplararası hareketler dahil) ve tahsilat tutarları kullanılmış olup, grafikte çiziyeli ayrılan sağdaki üç sütun çeyreklik tutarları göstermektedir.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.18
TGA Oranı ve Canlı İken Yeniden Yapılandırılan Kredilerin Oranı¹ (Yüzde)

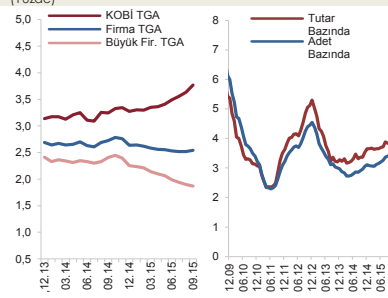

(1) Canlı iken yeniden yapılandırılan kredi oranları, yeniden yapılandırılan kredi tutarlarının toplam canlı kredi tutarına oranını ifade etmekte olup, bankacılık sektörü kredilerinin yüzde 89'unu oluşturan 15 bankanın verileri kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK, Banka Bağımsız Denetim Raporları (Son Veri: 09.15)

Grafik III.1.19
TGA Oranları¹
(Yüzde)

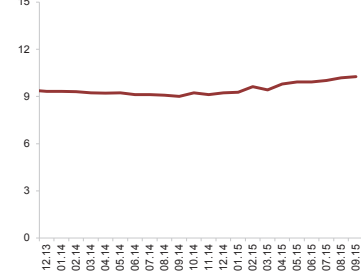
(1) TL ve YP firma kredileri TGA oranı 6 bankaya ait olup, veriler bankaların üç aylık bağımsız denetim raporlarından elde edilmiştir.
Kaynak: TCMB, BDDK, Bağımsız Denetim Raporları

Grafik III.1.20TGA Oranları ve Karşılıksız Çek Oranı¹

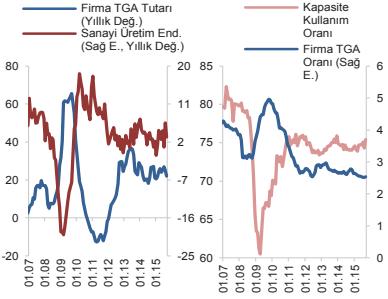
(1) Bankalararası fakas odasına ibraz edilen karşılıksız çek bilgileri üç aylık hareketli ortalama alınarak kullanılmıştır. Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.1.21Temerrüde Düşen Firmaların Payı¹

(Adet, Yüzde)

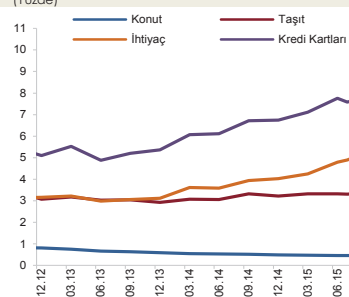
(1) Temerrüde düşme oranı; tahsil edilmiş kredisi bulunan firma sayısının, nakit ve tahsil edilmiş kredisi bulunan toplam firma sayısı içindeki oranı olarak hesaplanmıştır. Kaynak: TBB Risk Merkezi

Grafik III.1.22Firma TGA, Sanayi Üretim Endeksi ve Kapasite Kullanım Oranı Gelişmeleri¹ (Yüzde)

(1) Takvim ve mevsim etkilerinden arındırılmış sanayi üretim endeksi, mevsim etkilerinden arındırılmış kapasite kullanım oranı kullanılmıştır. Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK

Grafik III.1.23

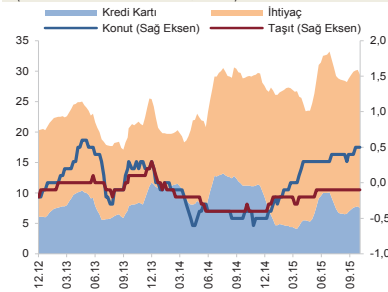
Bireysel Kredi TGA Oranları (Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.1.24

Bireysel Kredi TGA Bakiyesi Yıllık Değişimine Katkıları (4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK

Firma sayısı açısından temerrüde düşen firmaların payında yaşanan artış kredi hacmi dikkate alınarak hesaplanan sorunlu kredi oranında gözlenen yükselişten daha önce olmak üzere 2014 yılı son çeyreğinde başlamıştır (Grafik III.1.21). Borçlarını zamanında ödeme sorunu yaşayan firma sayısındaki artışın kredi tutarı dikkate alınarak hesaplanan TGA oranından daha önce artmaya başlaması, KOBİ'lerin finansal göstergelerindeki bozulmanın büyük ölçekli işletmelere göre daha önce başladığı tespitini desteklemektedir.

Sanayi üretim endeksi yıllık değişiminin firma TGA tutarı yıllık değişimi ile ters yönlü hareket ettiği gözlenmektedir olup, bu bağlamda TGA tutarları ile sanayi üretim endeksinin ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle sanayi üretiminde son dönemde gözlenen artışın önümüzdeki dönemde firma TGA'larına olumlu yansıtılabileceği değerlendirilmektedir. Diğer taraftan firma TGA oranları ile ters yönlü ilişkisi bulunan kapasite kullanım oranında son dönemde ılımlı toparlanma gözlenmektedir (Grafik III.1.22).

Teminatsız bireysel kredi TGA oranlarındaki artış eğiliminin devam ettiği görülmektedir. Bireysel kredi kartı TGA oranında süren artış eğiliminde, TGA artışı etkili olurken, ihtiyaç kredisi TGA oranı artışında, artan TGA'ların yanı sıra azalma trendine giren canlı kredi büyüme oranları da etkili olmuştur. Teminatlı tüketici kredilerindeki olumlu görünüm korunmaktadır. Taşit ve konut kredileri TGA oranları, uzun dönemli yatay seyrini devam ettirmiştir (Grafik III.1.23).

Bireysel kredi TGA bakiye büyümesinde teminatsız krediler etkili olmuştur. TGA tutar büyümesine ihtiyaç kredileri ve bireysel kredi kartlarının katkısının konut ve taşit kredilerine göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İncelenen dönemde kredi kartının TGA tutar büyümesine katkısı yatay bir eğilim gösterirken, ihtiyaç kredilerinin katkısı yükseliş eğilimindedir (Grafik III.1.24).

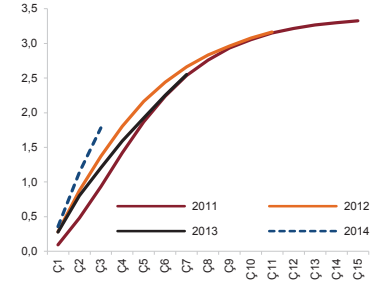
İhtiyaç kredisi TGA oranı artışının, özellikle 2014 yılında kullanılan ihtiyaç kredilerinden kaynaklandığı görülmektedir. Kredinin ilk kullanıldığı dönem esas alınarak yapılan yaşlandırma analizi, 2013 yılı ihtiyaç kredisi TGA performansının 2012 yılının geneline göre daha iyi olduğunu göstermektedir. Performansın 2013 yılı son çeyreği ile bozulmaya başladığı, 2014

yılına ait TGA oranlarının ise geçmiş yıllar değerlerinin kayda değer biçimde üzerinde gerçekleştiği görülmektedir (Grafik III.1.25).

Bankalara sorunlu kredi borcu bulunan gerçek kişi sayısında önceki Rapor sonrasında kayda değer bir artış gerçekleşirken, TGA satın alımlarının etkisiyle varlık yönetim şirketlerine borcu bulunan gerçek kişi sayısında da artış olmuştur (Tablo III.1.1). Özellikle, TGA oranlarındaki artışa paralel şekilde 2015 yılında borcu bulunan gerçek kişi sayısı artış oranının yukarı yönlü ivmelendiği anlaşılmaktadır.

Teminatsız bireysel kredi TGA'ları işsizlik oranı tarafından öncülenmektedir. Bireysel kredi kartı ve ihtiyaç kredisi TGA oranları ile işsizlik oranı arasında yaklaşık altı aylık gecikmeli bir ilişki görülmektedir (Grafik III.1.26). Önümüzdeki dönemde işsizlik oranındaki yatay/aşağı yönlü seyrin devam etmesi durumunda bireysel kredi riskliliği görünümünün olumluya dönebileceği öngörülmektedir.

Grafik III.1.25
İhtiyaç Kredisi Yaşlandırma Analizi
(Yüzde)

Kaynak: TCMB

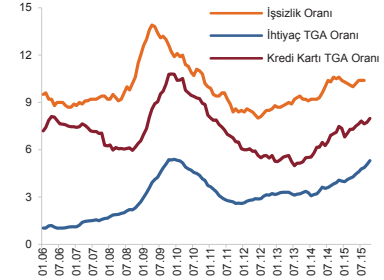
Tablo III.1.1
Tahsil Gecikmiş Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Bulunan Gerçek Kişi Sayısı^{1,2} (Bin)

	12.12	12.13 ³	12.14	09.15
Bankalar	1.487	1.339	1.380	1.575
Varlık Yönetim Şirketleri	782	898	1.045	1.282
Finansman Şirketleri	8	10	10	12
Toplam³	1.949	2.001	2.149	2.492

(1) Her bir mali kuruluş grubu için birden fazla kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olanlar tek kişi olarak dikkate alınmıştır.
(2) Tasfiye olunacak alacaklılarda Eylül 2013 döneminden itibaren firma bazında bildirimler için 20 TL'lik asgari bildirim limiti getirilmiş olup, 20 TL'nin altındaki tutarlar hesaplama dahil edilmemiştir.
(3) Aynı kişinin farklı finansal kuruluşlarda donuklaşmış kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olması nedeniyle, kuruluşlar itibarıyla yer alan verilerin toplamı ile toplam satımdaki veri farklılık göstermektedir.

Kaynak: TCMB ve Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi

Grafik III.1.26
Bireysel Kredi TGA Oranları-İşsizlik Oranı¹
(Yüzde)

(1) İşsizlik oranları, mevsimsellikten arındırılmıştır. TGA oranları ilgili aydaki aylıklık ortalamadır.

Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK (Son Veri: İşsizlik oranı 08.15; TGA oranı 10.15)

Değişen makroekonomik görünüm ve finansal piyasa şartları karşısında bankalar kredi başvurularını tabi tuttukları standartları değiştirip, kredinin yüksek veya düşük riskli kullanıcılar arasındaki dağılımını şartlara uygun şekilde güncelleyebilmektedir. Kredi standartlarındaki değişim, bankacılık sisteminin varlıkları içerisinde en yüksek paya sahip olan kredi portföyünün riskliliğinin de değişmesi anlamına gelmektedir. Bu kutu Kredi Kayıt Bürosu (KKB) tarafından derlenen bireysel kredi verilerini kullanarak yeni kullanılan ihtiyaç kredilerinin farklı kredi notlarına sahip müşteriler arasındaki dağılımının zaman içindeki gelişimini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

KKB, bireysel kredi kullanıcılarını, risklilik düzeyi ile ters orantılı olmak üzere, 1 ila 1900 arasında değişen Bireysel Kredi Notlarına (BKN) göre 11 ana gruba ayırmıştır.⁷ Veriler, aylık frekansta ve gruplar bazında 2013 yılı Haziran ayından itibaren kişi başı ortalama kredi miktarını ve kişi sayısını içermektedir. Çalışma kapsamında, bankaların ihtiyaç kredisi portföylerindeki riskliliğin zaman içerisinde gelişimini gösteren iki endeks türetilmiştir.

İlk endeks oluşturulurken BKN grupları en risksiz gruptan başlamak üzere 1'den 11'e kadar numaralandırılmıştır. Her bir grubun kullanılan ihtiyaç kredilerindeki payları bu katsayı ile ağırlıklandırılarak toplanmıştır. Elde edilen 'Eşit Aralık Ağırlıklı' endeks bankaların yeni verdiği kredilerin BKN bantları arasında değişen dağılımı sonucu 11 grup içinde ortalama hangi gruba denk düştüğünü göstermektedir. Yüksek değerler bankaların kompozisyonel değişiklikler ile (düşük notlu BKN gruplarına yoğunlaşarak) yeni ihtiyaç kredilerini ortalama daha riskli bir gruba verdiğini, düşük değerler ise yine kompozisyonel değişiklikler ile yeni açılan kredi hesaplarının daha ihtiyatlı (yüksek notlu BKN gruplarına yoğunlaşarak) kullanıldığını gösterir. Grafik III.1.1.1'de görüldüğü üzere gözlem tarihinin başından itibaren bankaların ihtiyaç kredilerinde daha ihtiyatlı davranarak yüksek kredi notlu gruplara yönelen bir politika izlemeleri ile genel bir düşüş eğiliminde olan seri 2015 yılının üçüncü çeyreğinde ise uygulanan politikanın gevşemesi ile dönem ortalamasına yaklaşmıştır.

Birinci endeks yeni kredilerin zaman içinde BKN grupları arasındaki dağılımını temsili bir risk grubu ile göstererek piyasadaki riskliliği niteliksel olarak hesaplamaktadır. İhtiyaç kredilerindeki riskliliği nicel olarak değerlendirebilmek için ise her bir BKN grubunun kredi performansını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu doğrultuda KKB'nin 2012 yılında elde edilen veri tabanından geniş bir örneklem kullanarak grup bazında hesapladığı iyi kredilerin kötü kredilere oranı, gruplardaki kötü kredilerin toplam içerisindeki payına dönüştürülmek suretiyle gruplar için yeni katsayılar oluşturulmuştur.⁸ İlk endekste olduğu gibi bu ağırlık BKN gruplarının toplam ihtiyaç kredilerindeki payı ile çarpılıp dönem içinde toplanarak 'Olası Temerrüt' endeksi elde edilmiştir.⁹ Seri zaman içinde gruplar arasındaki kompozisyonel değişikliklerden dolayı toplam muhtemel temerrüt oranının nasıl değiştiğini göstermektedir. Dolayısı ile bu katsayı ile ağırlıklandırılan ikinci endeksin nicel açıdan kredi riskindeki değişimi daha iyi temsil etmesi mümkündür. Bu değerlendirme yapılırken KKB örnekleminin yeni verilen kredilerin sadece temerrüde düşüp düşmemesini gösteren bir oran hesapladığı ve bu oranın temerrüde düşen ihtiyaç kredilerinden yapılan tahsilatı hesaba katmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

⁷ 1-740 notları arasındaki en düşük notlu grubu 120 puan aralıklı 9 grup takip etmekte ve en risksiz grup 1821-1900 puan aralığına tekabül etmektedir. Yetersiz kredi geçmişli olması nedenlerle 0 olarak hesaplanan grup analize dahil edilmemiştir. Bu grupların sınırları KKB'nin 2012'den itibaren uyguladığı G4 sürümünün risk tahmin gücünü yüksek tutacak şekilde belirlenmiştir.

⁸ Bahsi geçen kötü krediler peş peşe üçten fazla gecikme yaşayıp idari ve kanuni takibe düşenler ile zarara atılan kredileri kapsar. Her bir risk grubu için KKB tarafından sağlanan iyi/kötü kredi oranı, kötü/(kötü+iyi) oranına çevrilmiştir. Burada, iyi ya da kötü grubuna girmeyen ve KKB tarafından belirsiz olarak tanımlanan krediler analize dahil edilmemiştir.

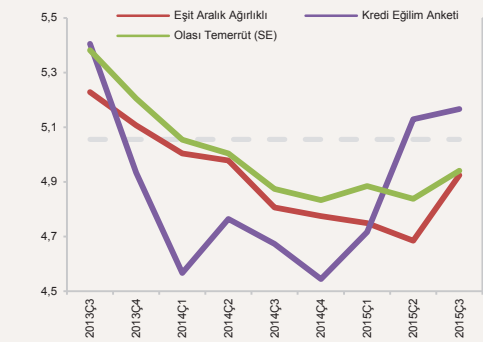
⁹ Olası temerrüt miktarı ağırlıksız olarak hesaplandığında aylık bazda verilen toplam kredi miktarının yüzde 7,7'si ile 11'i arasında bir orana tekabül etmekte ve KKB'den gelen örneklem kaynaklı BKN grupları risklilik oranının güvenirliliğini desteklemektedir.

Bekleneceği üzere, üretilen iki endeks birlikte hareket etmektedir. İlk endekste 2015 yılı ikinci çeyreğine kadar görülen genel düşüş, olası temerrütlerde de kendini göstermektedir. Risk ağırlıklı endeksin temsil ettiği ortalama kredi kullanıcı grubu yüksek riskli kullanıcılardan daha az riskli kullanıcılara kaydığında, beklenen temerrüt oranları da düşmüştür. Son çeyrekte ise her iki değer yükselişe geçmiş, diğer bir ifadeyle, kredilendirmedeki risklilik temsili olarak ortalamada daha yüksek riske sahip bir gruba tekabül etmiş ve bu dönem verilen kredilerde beklenen temerrüt oranı artmıştır.

Grafik III.1.1.1

Yeni İhtiyaç Kredileri

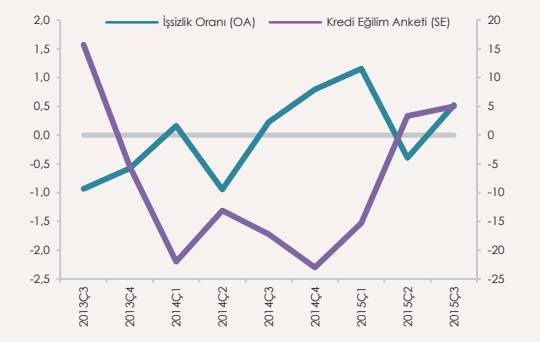
(Ortalama Risk Grubu, Yüzde(SE))

SE: Sağ Eksen
Kaynak: KKB, TCMB

Grafik III.1.1.2

Kredi Eğilim Anketi ve Ekonomik Görünüm

(Ortalamadan Arındırılmış Yüzde, Yüzde (SE))

SE: Sağ Eksen
Kaynak: TCMB, TÜİK

Not: Kredi Eğilim Anketi'nde sıfırın üzerindeki değerler kredi veren kuruluşların standartlarını net olarak gevşettiğini, sıfırın altındaki değerler ise net olarak standartlarda sıkılaşma yaşandığını gösterir, çeyreklik olarak raporlanır. Aylık raporlanan diğer tüm veriler toplulaştırılarak sunulmuştur. Grafik III.1.1.1'de Anket için sıfır hizası yatay kesik çizgilerle gösterilmiş olup, standartların değişmediği düzeye karşılık gelmektedir. Anket eğrisi her iki grafikte Grafik III.1.1.2 sağ eksenine göre çizilmiştir. Grafik III.1.1.2'de işsizlik verileri dönem ortalamasından arındırılmış olup, 2015 3. çeyreği henüz Eylül ayı değerlerini içermemektedir.

Gerek risk ağırlıklı toplamın gerek olası temerrüt miktarının işaret ettiği gelişmeler TCMB Banka Kredileri Eğilim Anketi ile uyum göstermektedir.¹⁰ Anketin burada kullanılan ihtiyaç kredileri standartları kalemi her takvim çeyreği için ihtiyaç kredi standartlarında net gevşeme (pozitif değerler) veya net sıkılaşma (negatif değerler) ifade eden bankaların yüzde oranlarını göstermektedir. Buna göre, genel olarak 2013 yılı son çeyreğinden 2015 yılı başına kadar sıkı tutulan standartlar geçtiğimiz iki çeyrekte gevşemiştir.

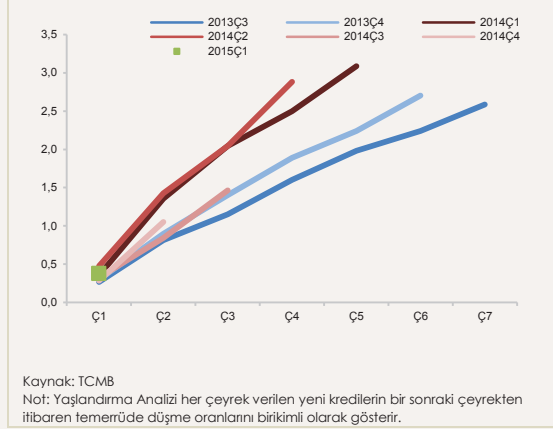
Banka Kredileri Eğilim Anketi genel makroekonomik göstergelerin yarattığı beklentiler ile son derece uyumludur. Anket sonuçları Grafik III.1.1.2'de makroekonomik göstergeleri temsilen dönem ortalamasından arındırılmış işsizlik oranı ile birlikte gösterilmektedir. Buna göre işsizliğin arttığı yani bireylerin ödeme durumlarının kötüleştiği ve/veya kötüleşmesinin beklendiği dönemlerde, örneğin 2014 yılı ikinci çeyreğini takiben bir yıl boyunca, kredi standartları sıkılaşmış, 2015 başında görüldüğü üzere işsizliğin ortalama altına düştüğü dönemlerde ise standartlar gevşemiştir.

Kredi portföyü riskliliğini temsil etmek üzere oluşturulan endekslerin temsil gücünü ölçmek için kredi performansındaki gerçekleştirmelere bakılabilir. Bunun için en elverişli araç kredilerin performansını verildikleri dönemler ayırımında gösteren yaşlandırma eğrileridir. Makroekonomik görünümdeki kötüleşme kredi standartlarına ve genel kredi performansına ters yönde etki ederek yeni ve aktif krediler için farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Kötüleşen görünüm ile birlikte sıkılaşan standartlarla daha ihtiyatlı bir risk dağılımına (yüksek BKN'li başvurular tercih edilerek) verilen yeni kredilerin daha düşük TGA oranları göstermesi beklenecektir. Aksine, reel ekonomideki olası bir negatif gelişmenin daha önceki dönemlerde verilmiş olan tüm aktif kredilerin performanslarını kötü yönde etkilemesi ve TGA oranlarını artırması beklenir. Ayrıca standartları sıkılaştıran bankalar geçmişte verilmiş kredilerin gerçekleştirmek zorunda olduğu koşullara karşı daha az esnek davrandıkları için aktif kredilerde gözlenen TGA oranlarında ilave bir artışa sebebiyet verebilir. Dolayısıyla belirli bir dönemde verilmiş olan

¹⁰ Banka Kredileri Eğilim Anketi her takvim çeyreğinin son ayının ikinci haftasında bankalardan gelen farklı kredi kalemlerindeki gelişmeler ve beklentileri bankaların ilgili kredi türündeki piyasa payı ile ağırlıklandırılmakta, ve sonuçlar 4 hafta içinde TCMB tarafından yayımlanmaktadır.

kredilerin TGA performanslarını verildikleri dönemin standartları ve o dönemi takip eden makroekonomik gelişmeler ile değerlendirmek doğru olacaktır.

Grafik III.1.1.3
İhtiyaç Kredisi TGA Oranı Yaşlandırma Analizi
(Yüzde)

Buna göre 2013 yılı son iki çeyreğinde ortalamadan iyi seyreden makroekonomik görünümle birlikte verilen krediler 'Eşit Aralık Ağırlıklı' endeksinin işaret ettiği üzere giderek daha ihtiyatlı kullanılırsa da gözlem süresi itibari ile en riskli temsili gruba kullanılmıştır. Buna rağmen, Grafik III.1.1.3'te yer alan yaşlandırma analizine göre, 2014 yılının ilk yarısındaki makroekonomik görünümün ortalama civarında seyretmesiyle 2013 yılında verilen yeni krediler 2014 yılı çıkışlı diğer aktif kredilere göre daha iyi performans sergilemektedir.

2014 yılının ilk yarısında kullanılan krediler o dönemin makroekonomik gelişmelerinin etkisi ile ortalama bir temsili risk seviyesine kullanılmıştır. Fakat takip eden çeyreklerdeki sert

makroekonomik kötüleşme bu kredilerin performanslarını kötü yönde etkilemiştir. Özellikle Anket serisinde genel olarak gözlemlenen standart sıkılaşmasına istisna bir nokta olan 2014 yılı ikinci çeyreğinde verilen yeni kredilerin takip eden dönemlerdeki ekonomik görünüm ile incelenen dönemin en yüksek oranlarında TGA'ya düştükleri görülmektedir.

2014 yılı son iki çeyreğinde kullanılan krediler gözlem süresinin en sıkı standartlarına tabi tutulduğundan yeni verilen kredilerde kalite yükselmiştir. Her ne kadar kredilerin verildikleri dönem için ekonomik görünüm kötü olsa da, takip eden dönemde ortalamaya dönen rota ile krediler performanslarını destekleyici bir ortamda geliştirmiştir. Grafik III.1.1.3'te görüleceği üzere 2014 üçüncü ve dördüncü çeyrek yeni kredilerinin TGA oranları yılın ilk yarısında verilmiş olan kredilere oranla daha düşük gerçekleşmiştir.

III.2. Likidite Riski

TL kaynaklarının önemli bir bölümü çekirdek yükümlülüklerden oluşan bankacılık sektöründe likidite riski daha çok YP mevduat dışı fonlama tarafında yoğunlaşmaktadır.

Bu bakımdan, Fed'in faiz artırımının zamanlaması ve hızı, sektörü yakından ilgilendirmeye devam etmektedir. Mevcut durumda bankaların YP likidite riskini yönetmekte başarılı oldukları görülmektedir. Bankaların yurt dışı kaynak temininde maliyetlerinin düşük seviyelerde devam ettiği görülmektedir.

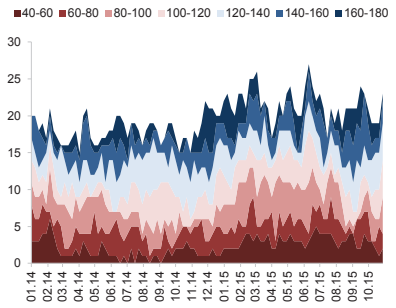
Bankalar yabancı para ve toplam likidite karşılama oranlarında yasal rasyoları sağlamaya devam etmektedir.

Bankaların bilançolarındaki yüksek kaliteli likit varlık stokunun 30 gün süreli net nakit çıkışlarını ne ölçüde karşılayacağını gösteren likidite karşılama oranları (LKO), kalkınma ve yatırım bankaları haricindeki bankalar için 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren YP ve toplam için sırasıyla asgari yüzde 40 ve yüzde 60 olarak uygulanmaktadır. Bankaların rezerv opsiyonu mekanizması (ROM) kapsamında tuttıkları döviz ve altın rezervlerinin ve zorunlu karşılıklarının yanı sıra, son yıllarda bankaların bilançoları içinde ağırlığı azalsa da önemli bir yer tutmaya devam eden menkul kıymetler portföyü, sektörün likidite riskini sınırlandırmaktadır. Likidite karşılama oranını tutturamayan banka bulunmamaktadır (Grafik III.2.1). Banka sayısı dağılımı toplam likidite karşılama oranına göre incelendiğinde ise yasal sınır ile sektör ortalamasının arasında kalan banka sayısı ve dağılımının daha dalgalı bir seyir izlediği, sınıra yakın banka sayısının özellikle Haziran ayı ve sonrasında bir miktar arttığı görülmektedir (Grafik III.2.2).

Mevduat dışı kaynakların toplam yabancı kaynaklar içindeki payı, 2014 yılı sonundan itibaren dalgalı ancak yatay bir gelişim göstermiştir. Mevduat dışı kaynakların önemli bir kısmını oluşturan yurt dışından temin edilen fonların TL karşılığı kur gelişmelerine bağlı olarak artabilmektedir. Ancak, özellikle yurt dışı repo fonlamasındaki azalışın etkisi ile yurt dışı fonların toplam yabancı kaynaklar içindeki payında artış eğilimi durmuştur. Aynı dönemde yurt içinden sağlanan mevduat dışı kaynaklarda bankalara borçların ve repo fonlamasının katkısı ile bir miktar artış gözlenirse de, yurt içi fonların toplam yabancı kaynaklar içindeki payı önemli bir değişim göstermemiştir (Grafik III.2.3).

Grafik III.2.1

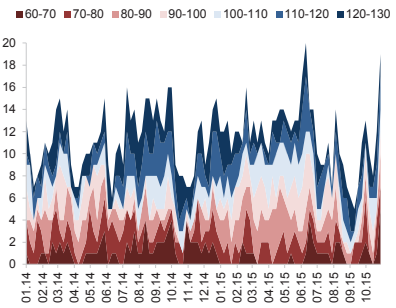
YP Likidite Karşılama Oranı Aralıklarına Göre Banka Sayıları^{1,2} (Adet)

(1) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
(2) Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır.
Kaynak: BDDK (Son Veri: 31.10.15)

Grafik III.2.2

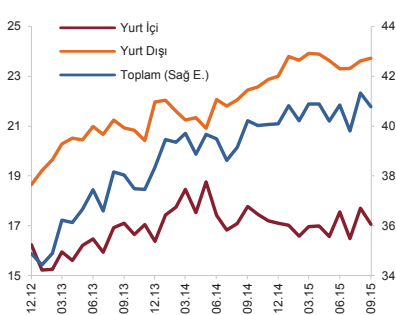
Toplam Likidite Karşılama Oranı Aralıklarına Göre Banka Sayıları^{1,2} (Adet)

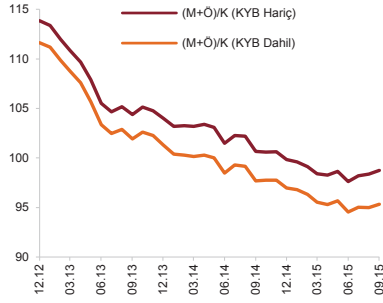
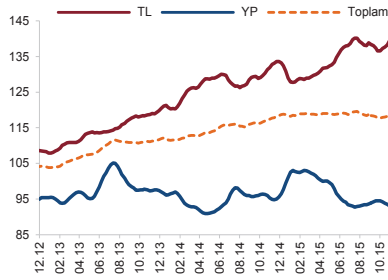
(1) Kalkınma ve yatırım bankaları hariçtir.
(2) Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır.
Kaynak: BDDK (Son Veri: 31.10.15)

Grafik III.2.3

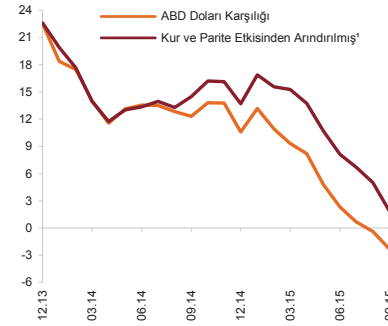
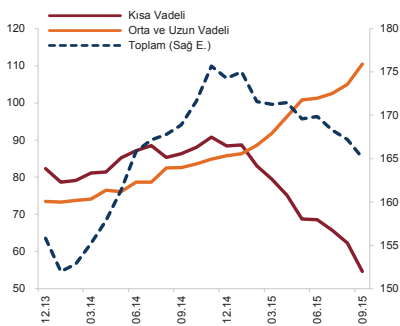
Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik III.2.4(Mevduat+Özkaynak)/Kredi Oranı¹
(Yüzde)(1) Resmi mevduat hariçtir.
Kaynak: TCMB**Grafik III.2.5**Kredi/Mevduat Oranı
(4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

Kaynak: BDDK (Son Veri: 30.10.15)

Grafik III.2.6Bankacılık Sektörü Yurt Dışı Borcunun Büyümesi
(Yıllık Yüzde Artış)(1) (1) 2013 yıl sonu kur ve parite değerlerine göre yeniden hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, MKK**Grafik III.2.7**Kısa ve Orta-Uzun Vadeli Dış Borç Gelişimi
(Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK

Çekirdek yükümlülüklerin payındaki düşüş eğilimi

alınan tedbirler sonucunda iyileşmeye başlamıştır. İlk duyurusu 2014 yılının Ekim ayında yapılan, zorunlu karşılıkların TL olarak tutulan kısmına çekirdek yükümlülükleri teşvik edecek şekilde faiz ödenmesi uygulaması, faiz oranlarının kademeli olarak artırılmasına ilişkin kararlar ile devam ettirilmiştir. Ayrıca, çekirdek yükümlülükler dışındaki yabancı para yükümlülüklerin vadesini uzatma amaçlı bir dizi zorunlu karşılık kararı açıklanmış, rezerv opsiyonu katsayılarında (ROK) da buna paralel olarak uyarlamalar yapılmıştır. TL maliyetleri azaltan ve mevduat fonlamasını daha avantajlı hale getiren bu düzenlemeler ışığında bankaların mevduata yönelimi artmakta, bu gelişme ılımlı kredi büyümesi ile birlikte kredinin mevduata oranının mevduat lehine iyileşmesine katkı sağlamaktadır (Grafik III.2.4). İstikrarlı fonlama kaynaklarının banka bilançolarındaki payının artması, finansal istikrar açısından olumlu karşılanmaktadır.

TL kredideki ılımlı seyir ve mudilerin yeniden TL mevduata yönelmeye başlaması ile TL ve YP kredi/mevduat oranındaki farklılaşmanın kademeli olarak giderileceği öngörülmektedir (Grafik III.2.5).

Bankaların yurt dışı finansman talebi ve dış finansmana erişim koşulları likidite riskinin yönetimi açısından önemini korumaya devam etmektedir.

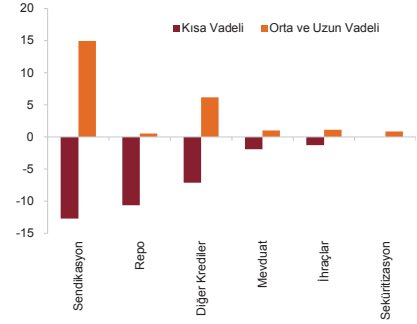
2015 yılının ilk dokuz ayında bankacılık sektörünün yurt dışı banka ve benzeri kuruluşlara olan borcunun ABD doları karşılığı 2009 yılından bu yana ilk kez gerileme göstermiştir. Söz konusu kaynakların yıllık büyümesi 2015 yılının Ocak ayından sonra artan iç ve dış belirsizlikler sonucunda gerilemeye başlayarak Ağustos ayında negatif bölgeye düşmüştür. Kur ve parite etkisinden arındırıldığında ise dış borç büyümesinin pozitif olmakla birlikte kayda değer bir şekilde yavaşladığı gözlenmektedir (Grafik III.2.6). TCMB'nin çekirdek dış yükümlülüklerde uzun vadeyi teşvik etmek adına yaptığı düzenlemelerin de katkısıyla, 2015 yılının ilk dokuz ayında bankaların yurt dışından bir yıla kadar vadeli borçlanmalarını belirgin bir şekilde azalttığı, orta ve uzun vadeli kaynaklarını ise artırdığı gözlenmiştir (Grafik III.2.7).

Dış borçlanma türleri incelendiğinde, bankaların sendikasyon ve diğer kredi kullanımlarında kısa vadeden uzun vadeye geçiş yaptığı, repo fonlamasını ise kısa vadeli yenileme suretiyle daralttığı görülmüştür. Daha uzun vadeli olarak temin edilen seküritizasyon kredisi kullanımlarının devam ettiği, menkul kıymet ihraçlarında ise son aylarda gerileme belirtileri olduğu gözlenmektedir (Grafik III.2.8). Sendikasyon kredilerinde görülen kısa vadeden orta ve uzun vadeye geçişte, bankaların vadesi dolan bir yıl vadeli kredilerini ağırlıklı olarak 367 gün vadeli dilimlerle yenilemeleri etkili olmuştur. Bununla birlikte bazı bankaların son aylarda 3 yıl vadeli sendikasyon kredisi temin ettiği de dikkat çekmektedir. 2015 yılı içinde bankaların sendikasyon maliyetlerinde önceki yıla göre gerileme olduğu izlenmiştir (Grafik III.2.9). Ayrıca diğer kredi kullanımlarında da yılın ilk dokuz ayında belirgin bir maliyet artışı olmadığı görülmüştür. Bu çerçevede, 2015 yılında bankaların yurt dışı borçlarındaki azalışın borç veren yabancı finansal kuruluşların risk iştahındaki azalıştan daha çok yurt içi bankaların tercihlerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

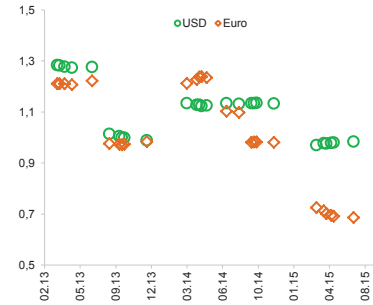
Fed'in muhtemel faiz artırımına ilişkin belirsizliklerin devam ettiği 2015 yılında, TCMB uzun vadeli borçlanmayı teşvik etmek amacıyla bankaların mevduat dışı YP yükümlülükleri için zorunlu karşılık oranlarında kademeli olarak değişikliklere gitmiştir. Son olarak 29 Ağustos 2015 tarihinde yapılan duyuruyla mevduat/katılım fonu dışı yeni YP yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 3 yıldan kısa vadeli dilimler için kayda değer bir şekilde yükseltilmiştir (Tablo III.2.1). Söz konusu değişikliklerle birlikte bankaların 3 yıldan uzun vadeli çekirdek dışı YP kaynak kullanımlarında artış olabileceği değerlendirilmektedir. Düzenleme değişikliğine dair ilk sinyallerinin verildiği 2014 yılı Kasım ayında yayımlanan Finansal İstikrar Raporu'ndan bu yana bir yıldan kısa vadeli çekirdek dışı yükümlülüklerin toplam içindeki payı istikrarlı bir şekilde gerileyerek 2015 yılı Eylül ayında yüzde 30 olmuştur. Söz konusu azalışın ağırlıklı olarak 1-3 yıl vadeli kaynaklarla ikame edildiği görülürken, 3 yıldan uzun vadeli payı 5 puan artarak yüzde 43'e yükselmiştir (Grafik III.2.10). Ayrıca Türkiye'de kurulmuş bankaların yurt dışı şubelerinin zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerinin kapsamı 2015 yılı Mayıs ayında yapılan duyuruyla genişletilmiş; böylece bankaların yurt dışı şubelerinin de borçlanmalarında uzun vadeyi tercih etmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Grafik III.2.8

2014 Yıl Sonuna Göre Yurt Dışı Borçlanma Türleri Tutar Değişimi (Eylül 2015 İtibanyla, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK

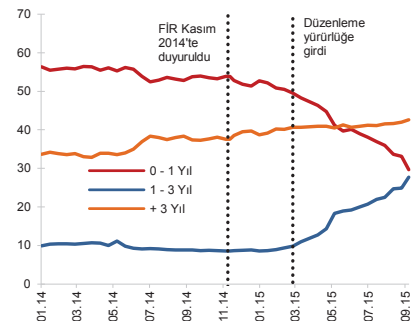
Grafik III.2.9Kısa Vadeli Sendikasyon Kredileri Maliyet Gelişimi⁽¹⁾ (İşlem Bazlı, Yüzde)(1) Büyük ölçekli bankalar için hesaplanmıştır.
Kaynak: KAP**Tablo III.2.1**

Çekirdek Dışı YP Kaynaklar İçin Zorunlu Karşılık Oranları (Yürürlük Tarihleri İtibanyla, Yüzde)

	24.05.13	13.02.15	13.03.15	09.10.15 ¹
0-1 Yıl	13	18	20	25
1-2 Yıl	11	13	14	20
2-3 Yıl	11	8	8	15
3-5 Yıl	6	7	7	7
5+ Yıl	6	6	6	5

(1) 29 Ağustos 2015 tarihinden sonra oluşacak yeni yükümlülüklerle 09 Ekim 2015 yükümlülük tarihli dönemden itibaren uygulanacaktır.
Kaynak: TCMB**Grafik III.2.10**

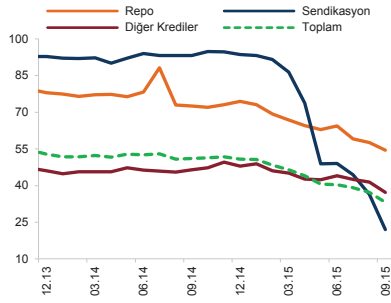
Zorunlu Karşılığa Tabi Çekirdek Dışı YP Yükümlülüklerinin Vade Dağılımı (Yüzde Pay)

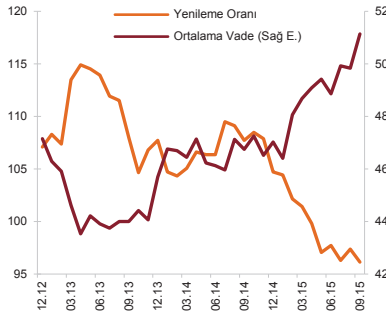
Kaynak: TCMB (Son Veri: 23.09.15)

Grafik III.2.11

Borçlanma Türüne Göre Kısa Vadelerin Toplam İçindeki Payı (Yüzde)

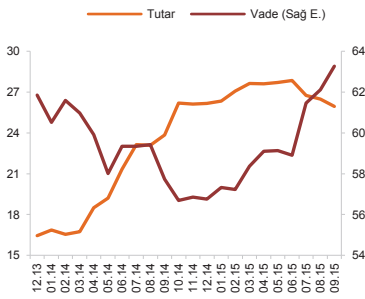
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.2.12Dış Borç Yenileme Oranı¹ ve Ortalama Vadesi (Yüzde, Ay)

[1] Menkul kıymet ihraçları dahil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.2.13

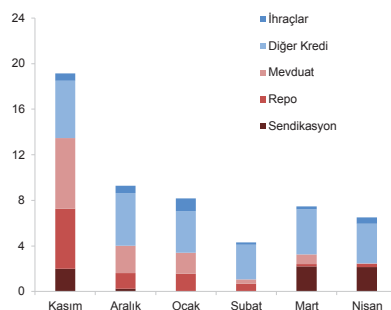
Yurt dışı YP Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Stok, Milyar ABD Doları, Ay)

Kaynak: MKK (Son Veri: 30.09.15)

Grafik III.2.14

Dış Borç Yakın Dönem Ödeme Planı (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 10.15)

Bankacılık sektörünün yurt dışı borçlarının ağırlıklı ortalama vadesi 2015 yılı Şubat ayından itibaren yükselmeye başlayarak Eylül ayı itibarıyla 51 aya uzarken, toplam içinde kısa vadelerin payı yüzde 33'e gerilemiştir. Kısa vadelerin payındaki düşüşe diğer krediler, repo ve sendikasyon kredileri öncülük etmiş; 2014 yılı sonuna göre söz konusu yükümlülükler içinde kısa vadelerin paylarında sırasıyla 11, 20 ve 72 puanlık azalış görülmüştür (Grafik III.2.11 ve III.2.12). Diğer kredilerin ortalama vadesi 52 aydan 54 aya, sendikasyon kredilerinin ise 13 aydan 15 aya uzamıştır. Repo fonlmasının ortalama vadesi ise belirgin bir şekilde uzayarak 17 aydan 26 aya yükselmiştir.

Bankacılık sektörü tarafından yurt dışında ihraç edilen yabancı para cinsinden menkul kıymetlerin stok ortalama vadelerinin ise 2014 yılının Kasım ayından sonra kısa vadeli ihraçların azalmasına bağlı olarak uzamaya başladığı görülmektedir. 2015 yılı Eylül ayı itibarıyla yurt dışında ihraç edilen YP menkul kıymetlerin ortalama vadesi 63 aydır. Söz konusu menkul kıymetler içinde kısa vadelerin payı orijinal vadeye göre yüzde 9,1, kalan vadeye göre ise yüzde 20,7 seviyesindedir. Bankaların yurt dışı YP ihraçlarının ortalama vadesi uzamasına karşın stok ihraç tutarının son aylarda azaldığı dikkat çekmektedir (Grafik III.2.13).

Önümüzdeki bir yıllık dönemde bankacılık sektörünün yaklaşık 86 milyar ABD doları dış borç ödemesi bulunmakta olup, 82 milyar dolarlık kısmı YP cinsindedir (Grafik III.2.14). Küresel piyasalardaki gelişmeler bankaları dış borçlarını daha uzun vadeli olarak yenilemelerine yönlendirebilecektir. Bununla birlikte, bankaların çekirdek yükümlülüklerinin payı artarken, dış borçların 2014 yılının Temmuz ayından bu yana giderek daha düşük oranlarda yenilediği dikkat çekmektedir. 2015 yılı Nisan ayından itibaren ise yenileme oranının uzun süre sonra yüzde 100'ün altına gerilediği görülmektedir (Grafik III.2.12).

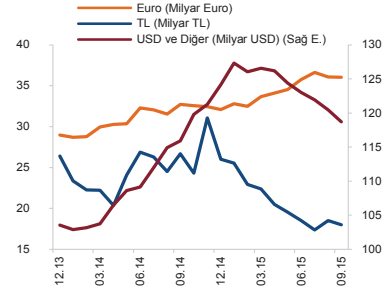
Bankaların dış borçlanma gelişimi para cinslerine göre incelendiğinde, euro cinsi dış borçlanmalarda 2015 yılı Şubat ayından itibaren nispi bir artış olduğu gözlenmektedir. Euro cinsi dış borçlanmada sendikasyon, mevduat ve diğer kredi kullanımlarındaki artışlarla birlikte 2015 yılının ilk dokuz ayında canlanma olmuştur. Bu dönemde sektörün euro cinsi kısa vadeli borçlanmasında düşüş, uzun vadede ise artış görülmüştür. Ayrıca sektörün yurt dışı finansal kuruluşlara, büyük kısmı

sendikasyon-sekürütizasyon dışı krediler ve mevduattan oluşan TL cinsinden sınırlı bir miktar borcu bulunmaktadır. Söz konusu borçlanma türlerindeki azalışla birlikte yurt dışından TL cinsinden sağlanan kaynaklarda 2015 yılında önemli bir gerileme olmuştur (Grafik III.2.15). Fed'in faiz artırımını daha fazla ötelememesi durumunda faiz artırımlarının hızına ve büyüklüğüne de bağlı olarak önümüzdeki dönemde bankaların yurt dışından euro cinsi borçlanma tercihlerinin devam edebileceği değerlendirilmektedir. Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) yürütmekte olduğu parasal genişleme politikası çerçevesinde euro cinsi dış borçlanmanın ABD doları cinsi borçlanmalara kıyasla seyri izlenmeye devam edecektir.

Bankaların likidite tamponları yeterli düzeydedir. Mevcut durum incelendiğinde, bankaların seçilmiş YP likit aktifleri 2014 yılı sonuna göre önemli bir değişim göstermeyerek 2015 yılı Ekim ayı itibarıyla 58 milyar ABD doları seviyesinde bulunmaktadır. Sektörün nakit değerlerinde önemli bir değişiklik olmazken, kurdaki yükselişin etkisiyle ROM kapsamında tesis edilen döviz ve altın rezervlerinde düşüş, yurt dışı bankalardaki serbest varlıklarında ise yükseliş gözlenmiştir. Söz konusu aktifler, bir yıl içinde vadesi dolacak YP dış borcun yaklaşık yüzde 70'ini karşılayacak seviyede bulunmaktadır (Grafik III.2.16). Bu durum, dış borç çevirme oranı yüzde 30 seviyelerine kadar düşse bile bankaların kısa vadede yeterli likidite tamponlarına sahip olduğunu göstermektedir (Grafik III.2.17). Ayrıca, bankalar YP dış borçlarının azalması durumunda, tutmaları gereken YP zorunlu karşılıklardan ilave YP nakit değer sağlayabilecektir. Diğer taraftan, sektörün seçilmiş likit aktifler içine dahil edilmeyen TL cinsi 69 milyar TL ve YP cinsi 9 milyar ABD doları tutarında serbest kamu borçlanma senedi portföyü bulunmaktadır. Yurt içi - yurt dışı repo işlemleri ve teminatlı olarak temin edilen kredi kullanımlarında oluşabilecek düşüş, sektörün serbest menkul kıymet portföyünde de artışa imkân sağlayabilecektir.

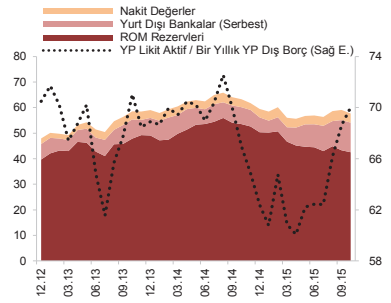
TCMB, 18 Ağustos 2015 tarihinde küresel para politikalarının normalleşmesinin öncesinde ve devam eden süreçte yapılacak değişikliklere ilişkin yayımladığı yol haritasında TL likidite yönetimi çerçevesi ve sadeleşme adımları ile döviz likiditesi ve finansal istikrarı destekleyici önlemlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Döviz likiditesi önlemleri kapsamında, 29 Ağustos 2015 tarihinde yapılan duyuru ile bankaların TCMB nezdindeki döviz ve efektif piyasalarında işlem yapma limitleri yüzde 130 oranında artırılarak 50 milyar ABD dolarına yükseltilmiştir (Grafik III.2.18).

Grafik III.2.15
Para Cinsine Göre Dış Borçlanma Gelişimi

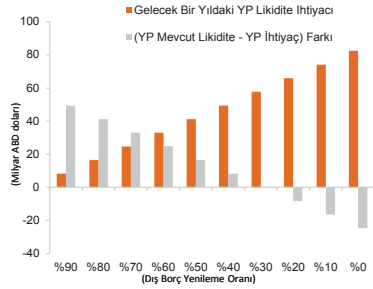
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 09.15)

Grafik III.2.16
YP Likit Aktifler¹ ve 1 Yıllık YP Dış Borç
(Yüzde)

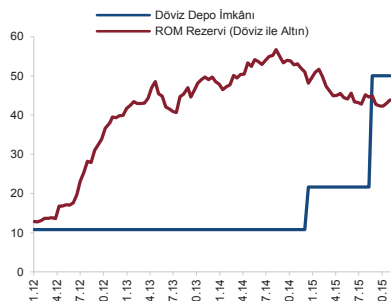
(1) ROM kapsamında tutulan rezervler, nakit değerler ve yurt dışı bankalar (serbest).
Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 10.15)

Grafik III.2.17
Dış Borç Çevirme Oranı ve YP Likidite İhtiyacı¹

(1) Seçilmiş YP likit varlıklar: Nakit+Yurt dışı bankalar (serbest)+ROM yoluyla tutulan zorunlu karşılıklar.
Likidite İhtiyacı: Kalan vadesi 1 yıl olan YP dış borç x (1 - dış borç yenileme oranı).
Likidite Fazlası/Açığı: YP Likit Aktifler - Likidite İhtiyacı.
Mevcut Likidite ve Likidite İhtiyacı: 10.15 itibarıyla mevcut olan.
Kaynak: TCMB, MKK

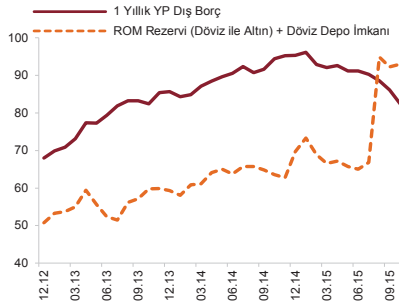
Grafik III.2.18
ROM Rezervleri ile Döviz Depo İmkânı
(Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 06.11.15)

Grafik III.2.19

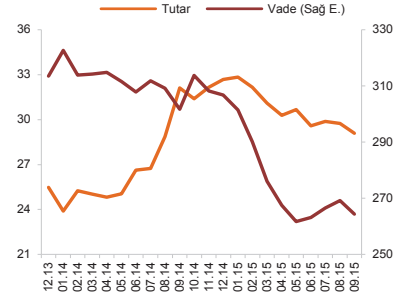
ROM Rezervleri ve Döviz Depo İmkânı ile 1 Yıl İçinde Vadesi Gelecek YP Dış Borç (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK (Son Veri: 10.15)

Grafik III.2.20

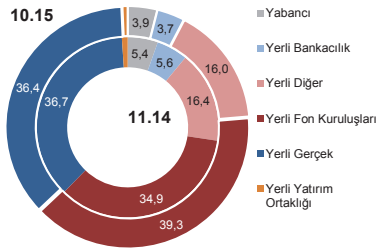
Yurt İçi TL Menkul Kıymet İhraç Gelişmeleri (Stok, Milyar TL, Gün)

Kaynak: MKK (Son Veri: 30.09.15)

Grafik III.2.21

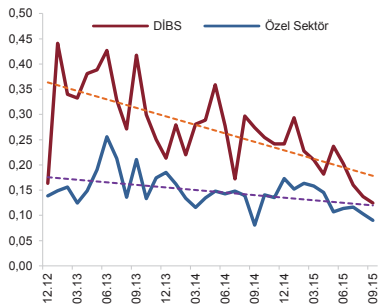
Bankacılık Sektörü TL İhraçlarını Elinde Bulunduranların Dağılımı (Yüzde Pay)

Kaynak: MKK

Grafik III.2.22

İkincil Piyasa Menkul Kıymet İhraçları'nın Günlük Ortalama Hacimlerinin¹ Stok Menkul Kıymet İhraçlarına Oranının Gelişimi (Yüzde)

(1) BİST Kesin Alım Satım Pazarı Özel Sektör Menkul Kıymet İhraçları Kesikli çizgiler serilerinin doğrusal eğilimini göstermektedir.
Kaynak: TCMB, BİST, MKK (Son Veri: 30.09.15)

Bu düzenleme ile bankalara tahsis edilen depo limitleri ile ROM kapsamında TCMB'de bulundurulmuş döviz ve altın varlıklarının toplamı bankaların gelecek bir yıldaki yurt dışı borç ödemelerinin tamamını karşılayacak seviyeye ulaşmıştır (Grafik III.2.19).

Bankacılık sektörü tarafından yurt içinde ihraç edilen menkul kıymetlerin stok tutar ve ortalama vade gelişimi incelendiğinde, 2014 yılı Kasım ayından sonra yurt içi tahvil piyasasındaki ihraçlarda azalma görülmektedir. Bu dönemde bankaların yeni ihraç ettikleri tahvillerin aynı dönemde vadesi dolanlara göre daha kısa vadeli olması nedeniyle yurt içi menkul kıymet ihraçlarının ortalama vadesi de kısalmıştır. 2015 yılı Mayıs ayından sonra ise stok ihraç tutarındaki gerileme yavaşlamış ve ihraç vadeleri bir miktar toparlanmıştır (Grafik III.2.20).

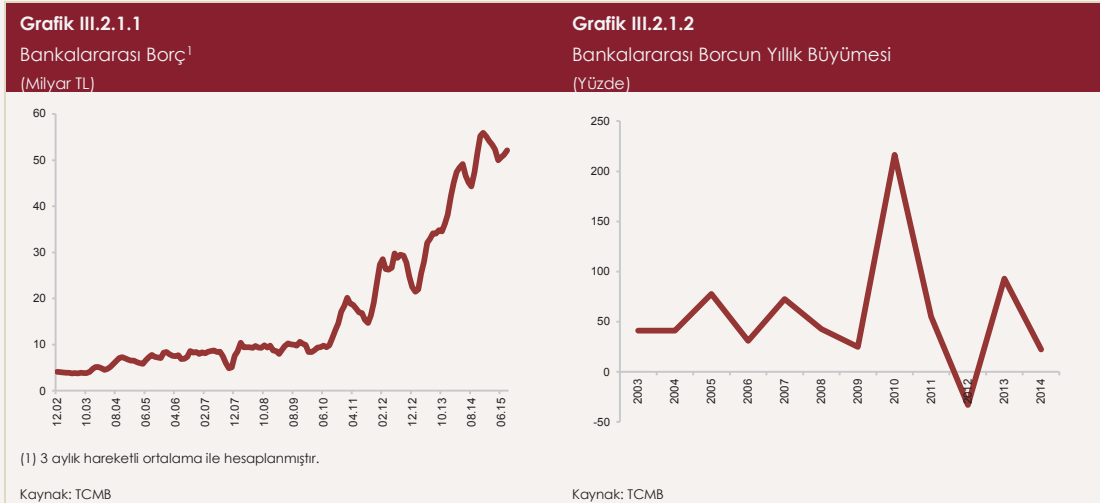
Bankacılık sektörünün yurt içi ihraçlarına çoğunlukla yurt içi yerleşik fon kuruluşları ve gerçek kişiler yatırım yapmaktadır. 2015 yılı Ekim ayı itibarıyla yatırımcı dağılımı yurt içi tahvil piyasasında daralmanın yaşandığı 2014 yılı Kasım ayı ile karşılaştırıldığında yerli gerçek kişilerin payı yaklaşık aynı seviyede kalırken, yabancı yatırımcıların ve yurt içi yerleşik bankaların payından yurt içi yerleşik fon kuruluşlarının payına bir miktar geçiş olduğu görülmektedir. Bankacılık sektörünün yurt içi ihraçlarında yabancı yatırımcıların payının oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir (Grafik III.2.21).

Bu doğrultuda 2012 yılı sonundan itibaren DİBS ve özel sektör menkul kıymetlerinin ikincil piyasalarının derinliği azalmıştır (Grafik III.2.22).

2008 yılında küresel finansal piyasaları etkisi altına alan kriz, merkez bankalarının finansal istikrara verdiği önemin artmasını beraberinde getirmiştir. Finansal istikrarın bileşeni olarak, finansal piyasalardaki bir şokun sisteme bulaşma etkisini incelemek için ağ analizi çalışması yapılmaktadır. Ağ analizi kullanılarak yapılan son dönemdeki akademik çalışmalar, bankalararası bağlantılılık ve sistemik riski değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca, Polonya, Hindistan, Brezilya, Tanzanya, Portekiz, İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin finansal istikrar raporlarında ağ analizine dayanan ayrıntılı çalışmalar yapılmaktadır. Ek olarak, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından hazırlanan Global Finansal İstikrar Raporu'nda da küresel bankacılık sistemindeki önemli ülkelerden oluşan küresel bankacılık ağ analizi yer almaktadır. Bu kutuda, ağ analizi ve tanımlayıcı istatistikler kullanılarak, Türk bankacılık sisteminin bağlantılılığı incelenmiş, sistemik riske ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bankacılık sistemindeki bir veya daha fazla bankanın yükümlülüklerini yerine getirememesi halinde sistemde söz konusu bankalar ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişki içerisinde olan diğer bankaların ne ölçüde etkilenebileceklerini tespit edebilmek için bankalararası borç ilişkilerine dair veri setine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kutuda, TCMB bankalararası borç verisi kullanılarak yurt içinde faaliyet gösteren bankaların ikili borç ilişkilerinin zaman içindeki gelişimi incelenmektedir. 2002-2015 tarihleri arasında faaliyette bulunan toplam 61 bankanın kredi, mevduat, repo ve ters repo işlemlerinden doğan borç ilişkisi her ay için ayrı ayrı oluşturulan ağlar üzerinden incelenmiş, ağ analizi yöntemleriyle elde edilen ölçütler aylık zaman serisi olarak tespit edilmiştir.

Bankalararası toplam borç 2002'deki 4,1 milyar TL seviyesinden 2015'de 52 milyar TL'ye çıkmıştır (Grafik III.2.1.1). Yıllık yüzde değişimlere bakıldığında 2007-2008 kriz döneminde bankalararası borçlardaki azalma dikkat çekmektedir (Grafik III.2.1.2).

Ağ analizinde her bir nokta düğüm olarak ifade edilirken, düğümleri birleştiren yollar ayrı ya da bağ olarak tanımlanmaktadır. Bağların oluşturduğu küme ise ağ olarak tanımlanır. Bu kutu itibarıyla, 61 bankadan oluşan her bir katılımcı bir düğüm iken, katılımcıların birbirlerine olan borç alacak ilişkileri de ayrıtları oluşturmaktadır. Allen ve Gale (2000) bütünleşme ve bağlantılılık kavramlarını piyasada ortaya çıkabilecek bir şokun bulaşma etkisini göstermek için kullanmıştır. Bütünleşik piyasa, her bir bankanın diğer bütün bankalarla borç alacak ilişkisinin olduğu sistemi ifade eder. Piyasadaki bütünleşme derecesi arttıkça herhangi bir şokun yayılma etkisi artarken etki derecesi azalmaktadır.

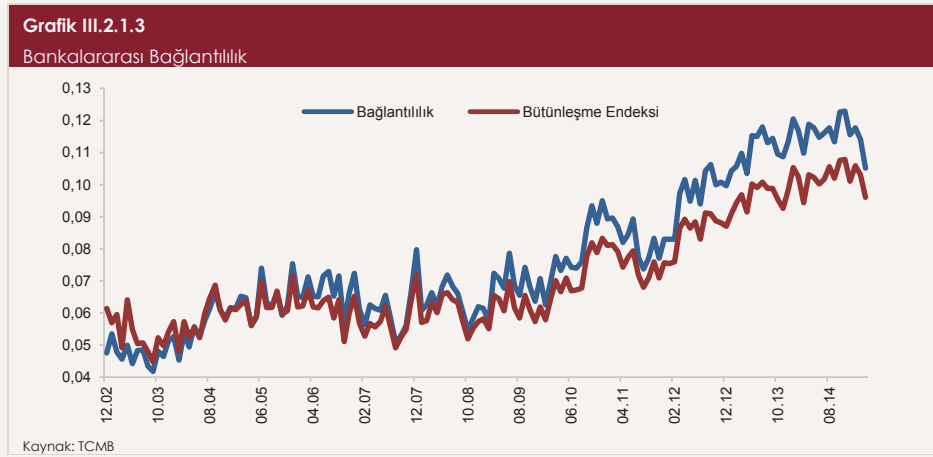
Matematiksel olarak ifade etmek gerekirse, bir ağdaki düğümlerin sayısı n ve ağı oluşturan ayrıtların sayısı l iken, ağdaki ayrıtların sayısının ağdaki azami ayrıt sayısına oranı bağlantılılık, C , olarak tanımlanmaktadır.

$$C = \frac{l}{n * (n - 1)}$$

$C=1$ durumu bütünleşmiş ve tam bağlantılı ağı ifade eder. 61 bankanın birbirleriyle olan borç alacak ilişkileri bir matris ile gösterildiğinde, a_{ij} elemanı i bankasından j bankasına bağ olması durumunda 1, olmaması durumunda 0 değerini almışken, bütünleşme endeksi aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır:

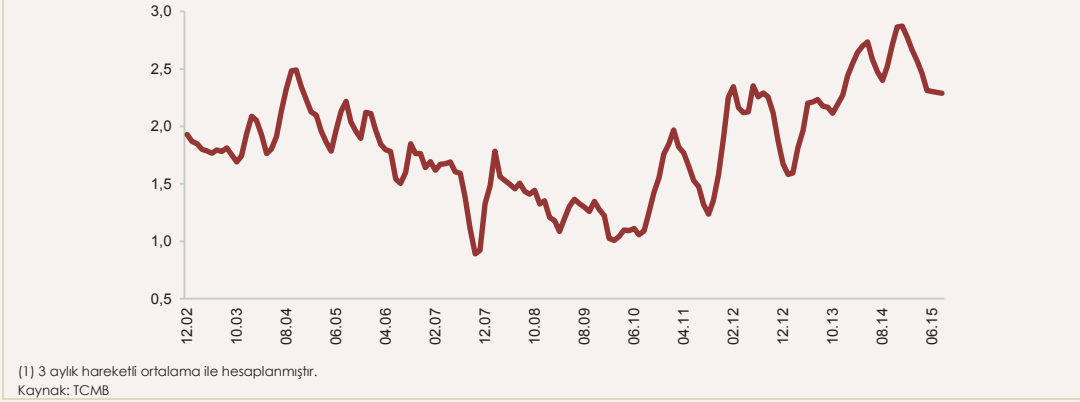
$$C(G) = \frac{\sum_i \sum_j a_{ij}}{2n * (n - 1)}$$

Bağlantılılık ve bütünleşme endeksi değerlerinin zaman içinde değişimini gösteren Grafik III.2.1.3, 2007-2008 krizinde azalmasına rağmen sonrasında bu iki ölçümün de zamanla arttığını ifade etmektedir. Bu da, bankalararası piyasanın zamanla daha bağlantılı hale geldiğini göstermektedir.

Merkezilik ölçümleri ağ çalışmalarında katılımcıların önem sıralamasını göstermek için kullanılmaktadır. Kutu kapsamında Türk bankacılık sistemi için derece, güç, arasındalık ve özvektör merkezilik ölçümleri hesaplanmış ve söz konusu ölçütlerde benzer bankaların öne çıktığı tespit edilmiştir.

Upper (2010) yazın taramasında anlatılan pek çok makale bir şokun bankalararası piyasada yayılma etkisinin söz konusu piyasanın toplam bankacılık sistemi içindeki payının yüksek olması ve yükümlülüklerin bir teminat karşılığı olmaması hallerinde önemli hale geldiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, bankalararası borç alacak ilişkilerinin toplam bankacılık aktifleri içindeki payının zaman içindeki değişiminin 0,9 ile 2,9 arasında dalgalanan nispeten küçük değerler aldığı tespit edilmiştir (Grafik III.2.1.4).

Grafik III.2.1.4Bankalararası Kredilerin Bankacılık Sistemindeki Toplam Aktiflere Oranı¹
(Yüzde)

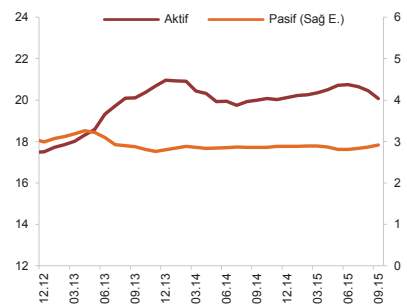
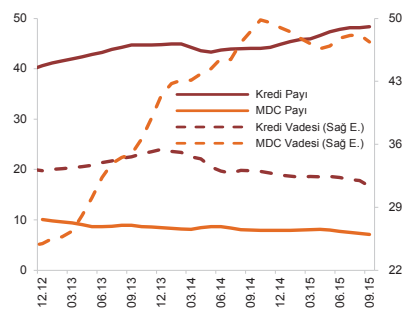
Sonuç olarak, bankalararası ikili borç ilişkilerinin miktar olarak artmasına rağmen yüzde 3 seviyesinin altında bulunması bankacılık sisteminin geneli için "bulaşma kanalından" riskin sınırlı olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Öte yandan, ağ analizi ile elde edilen bulgular, bankalararası bağlantılılığın bankacılık sektörünün büyümesi ile doğru orantılı olarak zaman içerisinde arttığını ancak finansal piyasalara ilişkin yapılan benzer ağ çalışmalarına göre düşük seviyelerde olduğunu göstermektedir.

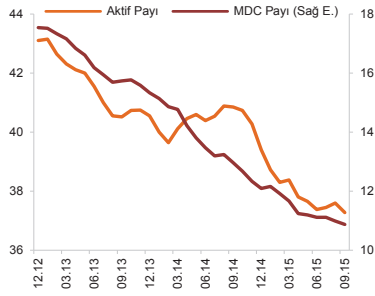
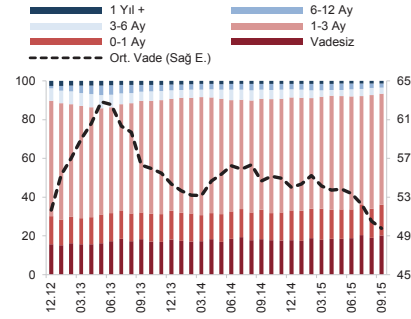
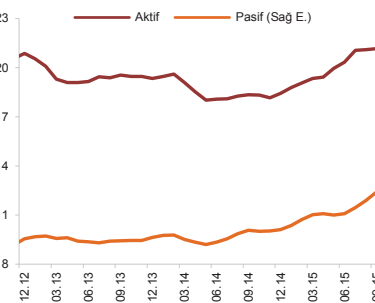
III.3. Faiz ve Kur Riski

Gelişmiş ülke para politikalarındaki normalleşme sürecinin sermaye akımları üzerindeki olası olumsuz etkileri önümüzdeki dönemde bankacılık sisteminin maruz kalabileceği faiz riskinin yakından takibini gerekli kılmaktadır. Faiz riski, bankacılık sektörünün aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğundan kaynaklanan yeniden fiyatlamaya ve menkul kıymetler portföyündeki yeniden değerlendirme kanalları üzerinden ortaya çıkan etkiler çerçevesinde incelenmiştir.¹¹

Bankaların TL aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğunda son Rapor dönemine göre sınırlı bir iyileşme gerçekleşmiştir. Söz konusu iyileşme ağırlıklı olarak aktif vadesinin kısalmasından kaynaklanmıştır (Grafik III.3.1). 2013 yılı sonrası dönemde aktifin vadesi dar bir aralıkta dalgalanmaktadır. Faize duyarlı toplam aktiflerin yaklaşık yarısını oluşturan kredilerin vadesinin kısalma yönünde hareketlenmesi ve MDC'lerin payının azalıyor olması, bu dönemde aktif vadesi gelişimi bakımından öne

¹¹ Bu bölümde katılım bankaları çalışmaya dahil edilmemiştir. Vade olarak yeniden fiyatlamaya kalan süreler dikkate alınmıştır. Analizde, faize duyarlı bilanço içi aktif ve pasif kalemler ile türev finansal araçlar kullanılmıştır.

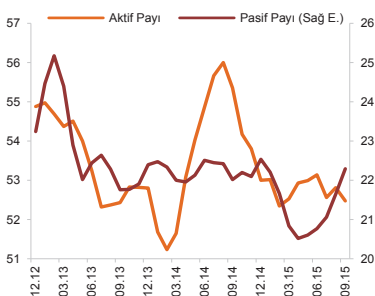
Grafik III.3.1Bankaların TL Aktif-Pasif Vade Gelişimi
(Faize Duyarlı Kalemler Toplamı, 3 Aylık Hareketli Ortalama, Ay)**Grafik III.3.2**Sabit Faizli TL Kredi ve MDC'nin Payı¹ ve Vadesi
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde, Ay)

Grafik III.3.3Değişken Faizli TL Aktifin ve MDC'nin Payı¹
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde)(1) Toplam faize duyarlı aktifler içindeki paylarını göstermektedir.
Kaynak: TCMB**Grafik III.3.4**TL Mevduatın Vade Dağılımı¹ ve Ortalama Vadesi²
(Yüzde, Gün)(1) Bankalar mevduatı ve kıymetli maden depo hesapları hariç tutulmuştur.
(2) Katılım bankaları hariçtir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.15)**Grafik III.3.5**Bankaların YP Aktif-Pasif Vade Gelişimi
(3 Aylık Hareketli Ortalama, Ay)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.6

YP Değişken Faizli Aktif ve Pasifin YP Faize Duyarlı Aktif ve Pasif İçindeki Payları (3 Aylık Hareketli Ortalama, Yüzde)

Kaynak: TCMB

çıkılmaktadır. TL sabit faizli kredi vadesinin aşağı yönlü hareketinde bireysel kredilerin vadelerine yönelik alınan makroihtiyati tedbirler etkili olmuştur. Diğer taraftan menkul değerler cüzdanının (MDC) toplam aktif içindeki payının azalmasının iki yönlü etkisi olmuştur. Uzun vadeli sabit faizli MDC'lerin payının azalması ortalama vadeyi olumlu yönde etkilerken, kısa vadeli değişken faizli MDC'lerin payındaki gerileme ortalama vadeyi olumsuz etkilemiştir. Yılın üçüncü çeyreğinde sabit faizli kredilerin ortalama vadesinin kısalmasına ve kredilere göre ortalama vadesi daha uzun olan sabit faizli MDC portföyünün payının gerilemeye devam etmesi, TL değişken faizli aktif payının düşmesinden kaynaklı faiz riski artışını sınırlandırmıştır (Grafik III.3.2 ve III.3.3).

Diğer yandan, sabit faizli pasifler arasında yer alan mevduatın vadesindeki sınırlı düşüş pasiflerin vade gelişimine olumsuz etkide bulunmuştur. TL mevduatın önemli bölümü 1-3 ay arası vadede yoğunlaşmaya devam etmekte, daha uzun vadeli olan toplam içindeki payında azalış gözlenmektedir (Grafik III.3.4).

Bankaların YP hem aktif hem de pasiflerinin vadeleri uzamıştır. Son altı aylık dönemde YP tarafta aktiflerin vadesi pasiflerin ortalama vadesine kıyasla bir miktar daha hızlı artmıştır (Grafik III.3.5). YP aktiflerin vadesindeki uzama, hem sabit hem de değişken faizli aktiflerin vadesinin uzamasından kaynaklanırken, pasif tarafta değişken faizli pasiflerin vadesindeki kısalma sabit faizli pasiflerin vadesindeki artışı sınırlandırmıştır. Ayrıca, pasif tarafta değişken faizli YP pasiflerin payının seviye olarak düşük olsa da son dönemde artış kaydetmesi pasif vadesindeki artışı sınırlayıcı bir etkide bulunmuştur (Grafik III.3.6).

Yeniden fiyatlamaya konu ve faize duyarlı TL pozisyonunda son Rapor dönemine göre sınırlı bir iyileşme olduğu, YP pozisyonunda ise önemli bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. TL tarafta, bir aya kadar ve bir-üç ay arası vade aralığındaki iyileşme, TL açık pozisyonun azalmasındaki temel etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Grafik III.3.7). YP tarafta ise bir-üç ay arası vadedeki iyileşme, 6-12 ay arası vade dilimindeki kötüleşme ile dengelenmiştir (Grafik III.3.8).

Faiz riskinin ölçümüne yönelik yapılan niceliksel analizde; bankaların dönem başındaki bilançoları esas alınarak bir, üç, altı ve on iki aya kadar vadeli faize duyarlı TL aktif ve pasifler 500 baz puan, YP aktif ve pasifleri 250 baz puanlık faiz artışı varsayımına göre yeniden fiyatlandırılmıştır. Faiz şoklarının bir yıl süreceği varsayımı altında faize duyarlı aktif ve pasiflerin yeniden fiyatlanması sonucu ortaya çıkan kayıplar, ilgili dönemdeki özkaynak tutarına bölünerek hesaplama yapılmıştır. Hesaplanan bu oran şok sonrası özkaynaklarda yaşanabilecek kayıpları göstermektedir.

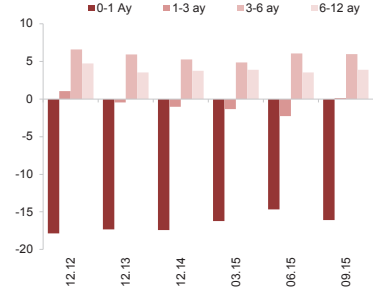
Bir yıl sürecek faiz şoku altında, bankacılık sisteminin faiz riskine olan duyarlılığının bir yıla kadar olan vadede sınırlı olduğu ve özkaynakların faiz oranı şokları sonucunda oluşabilecek kayıplara karşı güçlü bir düzeyde olduğu değerlendirilmektedir.

İncelenen dönemde TL faiz şokunun YP faiz şokuna göre nispeten daha fazla kayıp oluşturduğu, TL faiz şokunun özkaynakların yüzde 1,9'u, YP faiz şokuna bağlı kayıpların özkaynakların yüzde 0,7'si dolayında gerçekleştiği görülmektedir. Söz konusu etkideki farklılaşmanın yaklaşık yarısı TL ve YP cinsi faize duyarlı aktif ve pasiflere uygulanan faiz şoklarının farklı olmasından, kalan kısmı ise faize duyarlı açık pozisyonlardaki mutlak büyüklük farkından kaynaklanmaktadır. 2014 yılsonuna göre TL faiz şokuna bağlı kayıpların özkaynağa oranı yüzde 0,1 düzeyinde azalırken, YP faiz şokuna bağlı kayıplar yüzde 0,1 düzeyinde artmıştır. Dolayısıyla, şokların özkaynak üzerinde toplam etkisi sınırlı düzeyde kalmış ve 2014 yılı sonuna göre önemli bir değişim göstermemiştir (Grafik III.3.9).

Bankacılık sektöründe menkul değerlerin toplam aktifler içerisindeki payında yaşanan azalış devam etmektedir. Menkul değerler portföyünün üçte birinden fazlasını oluşturan YP varlıkların toplam menkul değerler içerisindeki payı ise 2013 yılından itibaren belirgin olarak artmıştır (Grafik III.3.10). Banka bilançolarının önemli bir kısmını oluşturan menkul değer portföyünün yarıdan fazlasının sabit faizli menkul değerlerden oluşması, hem TL hem de YP faiz oranlarına gelebilecek şoklarda banka bilançolarının kâr/zarar hesapları üzerinden etkilenmesine sebep olabilecektir. Ayrıca, 2015 yılı üçüncü çeyreğinde hem TL hem de YP cinsinden menkul değerlerin vadelerinin kısalması, yeniden fiyatlama riskini azaltıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Grafik III.3.11).

Grafik III.3.7

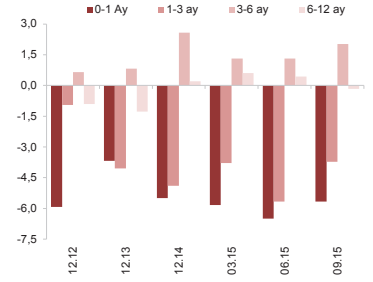
TL Aktif-Pasif Pozisyonu / Toplam Pasif¹
(Faize Duyarlı TL Aktif – Pasif Kalemler Farkı, Yüzde)

(1) Analizde, faize duyarlı bilanço içi aktif ve pasif kalemler ile türev finansal araçlar kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB

Grafik III.3.8

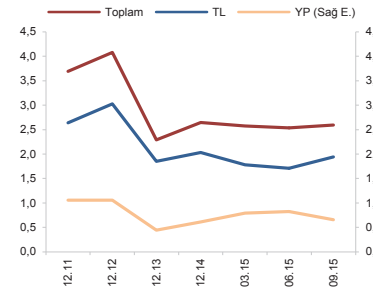
YP Aktif-Pasif Pozisyonu / Toplam Pasif¹
(Faize Duyarlı YP Aktif – Pasif Kalemler Farkı, Yüzde)

(1) Analizde, faize duyarlı bilanço içi aktif ve pasif kalemler ile türev finansal araçlar kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB

Grafik III.3.9

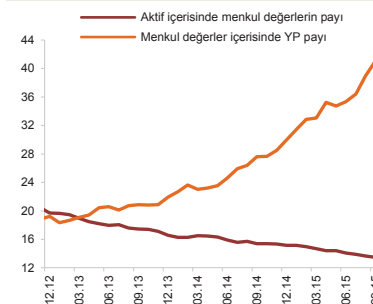
TL ve YP Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak¹
(Yüzde)

(1) Hesaplamalarda, aktif büyüklükleri 6 milyar TL ve üzerinde olan bankalar (Eximbank ve İller Bankası hariç) kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik III.3.10

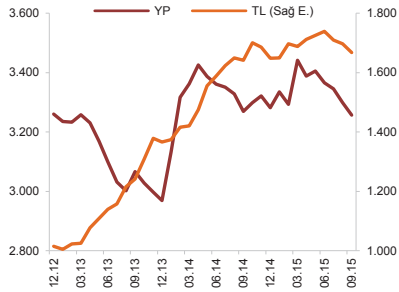
Menkul Değerler Portföyü
(Yüzde)

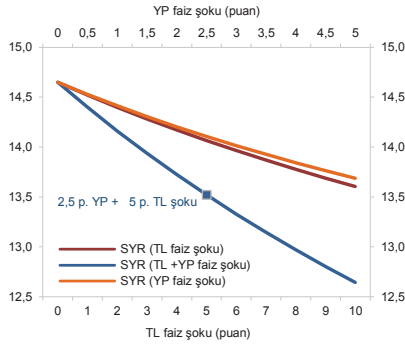
Kaynak: BDDK

Grafik III.3.11

Menkul Değerlerin Kalan Vadeye Göre Ağr. Ort. Vadesi (Gün)

Kaynak: TCMB, Bloomberg

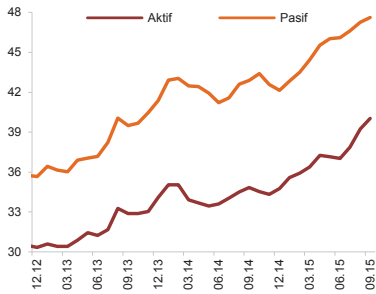
Grafik III.3.12TL ve YP Faiz Şoklarının SYR Üzerinde Menkul Değerler Cüzdani Kaynaklı Etkisi⁽¹⁾ (Yüzde)

(1) Faiz şokları için TL kağıtların yüzde 99'u, YP kağıtların yüzde 90'i hesaplamalara dahil edilmiştir.

Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg (Son veri: 09.2015)

Grafik III.3.13

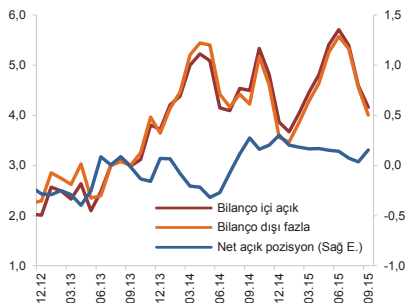
Bankacılık Sektörü Aktif ve Pasifleri İçerisinde YP Payı (Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.14

YP Pozisyonların Toplam Aktiflere Oranı (Yüzde)

Kaynak: BDDK

Faiz riski analizi, bankaların sabit faizli TL ve YP menkul kıymetlerinden, piyasa faizi ve bugünkü değer verilerine ulaşılabilen Hazine bono ve tahvilleri, yabancı devlet tahvilleri ve özel sektör tahvilleri üzerinde uygulanmıştır. Bu menkul kıymet alt kümesi tutar bazında bankaların sabit faizli TL ve YP menkul kıymetlerinin yüzde 99'unu kapsamaktadır.

Bankacılık sektörünün menkul değer portföyü üzerinden karşılaşılabileceği faiz şoklarından önemli derecede etkilenmeyeceği ve sektörün mevcut sermaye stokunun faiz şoku sonrası oluşacak kayıpları karşılayabilecek seviyede olduğu düşünülmektedir. TL faiz oranlarında karşılaşılabilecek 1000 baz puana kadar bir faiz şoku sektör sermaye yeterlilik oranı (SYR) üzerinde 105 baz puana kadar, YP faiz oranlarında karşılaşılabilecek 500 baz puana kadar bir faiz şoku ise sektör SYR'si üzerinde 96 baz puana kadar olumsuz bir etkide bulunmaktadır. Yeniden fiyatlamaya bölümünde değerlendirilen 500 baz puanlık TL ile 250 baz puanlık YP faiz şoku birlikte uygulandığında ise sektör SYR'sinde 113 baz puanlık bir azalma görülmektedir (Grafik III.3.12).

Bankaların kur hareketleri nedeniyle doğrudan kur riskine maruz kalmadıkları görülmektedir. Bankacılık sektöründe, bilanço içi YP aktif ve pasiflerin payı 2012 yılından itibaren belirgin bir artış eğilimine girmiş olup pasif kalemlerdeki YP payı aktif kalemlerdeki göre daha yüksektir (Grafik III.3.13). Bilanço içi YP pozisyonu aktif ve pasifteki hareketlere istinaden dalgalı bir seyir izlemektedir. Öte yandan, bankaların bilanço içi açık pozisyonlarının arttığı dönemde bilanço dışı fazla pozisyonları da artmakta böylece net açık pozisyonunun dengeli bir seyir izlediği görülmektedir (Grafik III.3.14). Açık pozisyon zararının özkaynaktan doğrudan indirilmesi ve sabit risk ağırlıklı aktifler varsayımları altında, döviz kurundaki yukarı yönlü hareketlerin SYR'ye etkisi incelendiğinde, döviz kurundaki yüzde 100'e kadar bir artış, net açık pozisyon kanalı üzerinden SYR'de kademeli olarak 19 baz puan gibi oldukça sınırlı düzeyde bir azalışa yol açacağı anlaşılmaktadır.

III.4. Sermaye Yeterliliği ve Kârlılık

Bankacılık sektörünün 12 ay birikimli net kâr tutarı 2015 yılı Eylül ayında önceki yılın aynı ayına göre bir miktar artışla 24,7 milyar TL seviyesine yükselmiştir (Grafik III.4.1). Net kârdaki yükselişte, kredilerden alınan faiz gelirlerinin etkisiyle artan net faiz geliri belirleyici olmuştur. Net faiz gelirindeki artışa rağmen özel karşılık giderindeki artış ile faiz dışı gelir-gider pozisyonundaki bozulma, net kâr artışını bir miktar sınırlandırmıştır (Grafik III.4.2). Genel karşılıkların yükselmesi ve ücret ve komisyon iadelerinin muhasebeleştirildiği geçmiş yıllar gelirine ait düzeltme hesabı, faiz dışı gelir-gider dengesizliğinin artmasında etkili olmuştur.

Sermaye piyasası ve kambiyo işlemleri kâr/zarar toplamı 2013 yılında pozitif iken 2014 yılından bu yana negatif bölgede gerçekleşmektedir. Bu gelişmede genel olarak 2014 yılından sonra artış gösteren sermaye piyasası işlem zararı etkili olmuştur. 2015 yılı Mayıs ayından sonra bankaların, para takası faizindeki artış nedeniyle önceki dönemlerin aksine para takası işlemlerinden kâr yazamamalarının da etkisiyle sermaye ve kambiyo işlem zararı yükselmiştir (Grafik III.4.3).

Son dönemde TGA oranlarındaki artış, bankaların kârlılıklarına olumsuz yansımaktadır. Ancak kâr/zarar tablosuna yansıtılan özel karşılık giderinin ortalama kredilere oranı yaklaşık yatay seyretmekte olup, son dönemde bir miktar azalış göstermiştir. Bu gelişmede kur etkisi nedeniyle ortalama kredilerdeki artışla birlikte bankaların özel karşılık ayırma oranlarını bir miktar azaltmaları etkili olmuştur. Bankacılık sektörü, ortalamada tahsili gecikmiş alacaklar için yüzde 74 oranında karşılık ayırmaktadır. Ancak, kredi kullandırılmaları karşılığında alınan teminatlar, dikkate alınma oranı ile değerlendirildiğinde bankaların ortalamada yüzde 100'ün üzerinde karşılık ayırmakta oldukları dikkat çekmektedir. Bankaların düzeltilmiş karşılık oranlarında son dönemlerde gözlenen azalma nedeniyle TGA artışlarının kârlılığa daha az yansıdığı değerlendirilmektedir (Grafik III.4.4).

2014 yılının ikinci yarısından itibaren bir yıllık sürede bankacılık sektörünün 12 aylık birikimli net kârı artış eğilimi gösterirken, kur etkisiyle aktif kârlılığı, değerlendirme artışlarının etkisiyle ise özkaynak kârlılığı yatay seyretmiştir. Ancak son dönemde kârlılığın düşmesi ve kur kaynaklı aktif büyümesinin

Grafik III.4.1

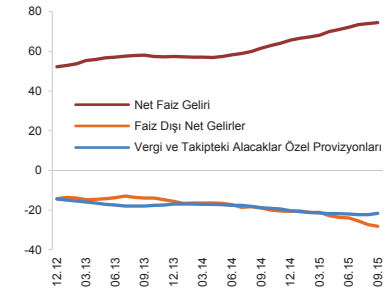
Net Kâr
(12 Ay Birikimli, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik III.4.2

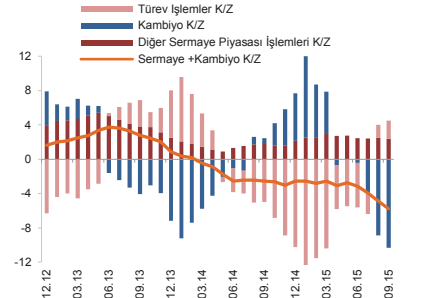
Net Kârın Bileşenleri
(12 Ay Birikimli, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik III.4.3

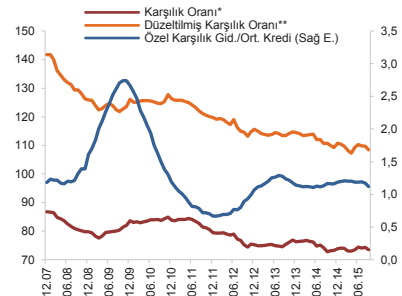
Sermaye Piyasası ve Kambiyo İşlem Kâr/Zararı¹
(12 Aylık Toplam, Milyar TL)

[1] Sermaye piyasası işlemleri K/Z, türev işlemler K/Z ile diğer sermaye piyasası işlemleri K/Z toplamından oluşmaktadır.
Kaynak: TCMB

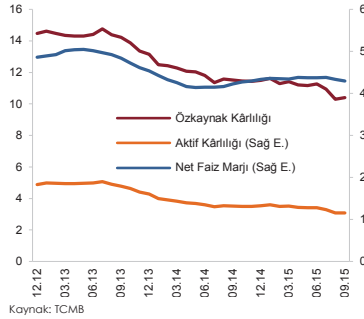
Grafik III.4.4

Kredi Kalitesi ve Kredi Riski Maliyeti
(Yüzde)

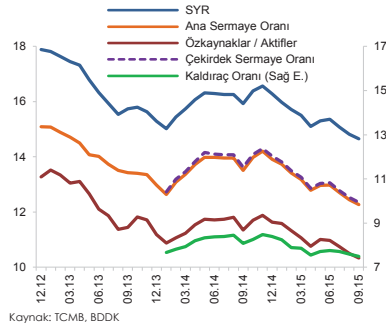

[*] Karşılık Oranı= Takipteki Alacaklar Karşılığı/Takipteki Alacaklar
[**] Düzeltilmiş Karşılık Oranı= Takipteki Alacaklar Karşılığı/(Takipteki Alacaklar- Teminatların Dikkate Alınma Oranları ile Düzeltilmiş Değeri)
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.15)

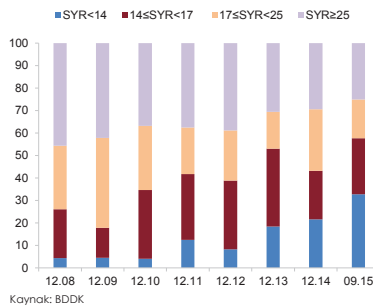
Grafik III.4.5
Kârlılık Göstergeleri
(Yüzde)

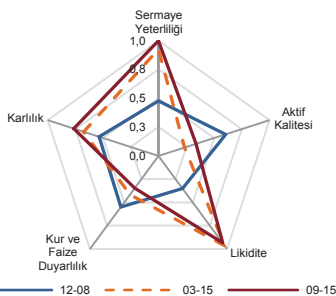
Grafik III.4.6
Sermayeye İlişkin Göstergeler
(Yüzde)

Grafik III.4.7
SYR Aralıkları İtibarıyla Banka Sayıları
(Yüzde Pay)

Grafik III.4.8
Bankacılık Sektörü Makro Gösterimi⁽¹⁾

(1) "Finansal İstikrar Makro Gösterimi"nin bir alt bölümüdür.
Kaynak: TCMB, BDDK

devam etmesi kârlılık göstergelerinin yeniden aşağı yönlü hareket etmesine neden olmuştur (Grafik III.4.5). Kredi-mevduat faiz farklarındaki yükselişin net faiz marjına aktif-pasif durasyon farkı nedeniyle zamanla yansımaları ve faiz dışı gelir gider dengesini bozan bir defalık etkilerin ortadan kalkmasıyla kârlılık oranlarının önümüzdeki dönemde artış eğilimine girebileceği değerlendirilmektedir.

Bankacılık sektörünün SYR'si 2015 yılı Eylül ayında yüzde 14,7'ye, ana sermaye oranı ise yüzde 12,3'e gerilemiştir. Aynı dönemde geçen yılsonuna göre yasal özkaynak yüzde 7,9, risk ağırlıklı kalemler toplamı ise yüzde 20 artmıştır (Grafik III.4.6). Risk ağırlıklı kalemler toplamının yaklaşık yüzde 90'ını oluşturan kredi riskine esas tutar kur etkileriyle geçen yılsonuna göre yüzde 19,7; artan kur ve faiz oynaklığı nedeniyle piyasa riskine esas tutar ise yüzde 43,4 yükselmiştir. SYR'si yüzde 14'ün altında olan banka sayısı 2013 yılından itibaren kademeli şekilde artarken, bu artış 2015 yılı Eylül ayı itibarıyla daha belirgin olmuştur (Grafik III.4.7). Öte yandan, bankacılık sektöründe 2014 yılbaşından beri hesaplanan çekirdek sermaye oranı Eylül 2015 itibarıyla yüzde 12,3 ile yasal asgari oranın oldukça üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik III.4.6).

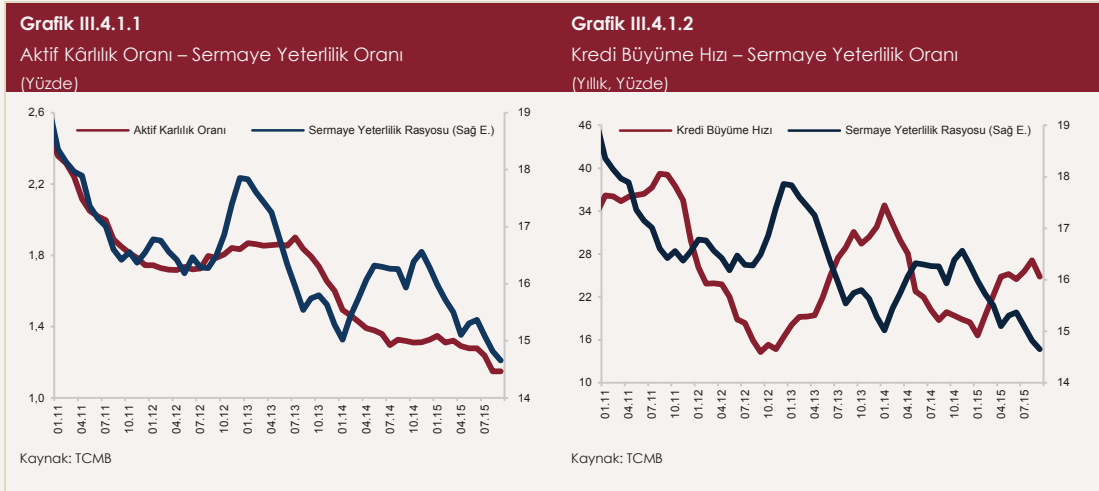
Kaldıraç etkisiyle bankaların maruz kalmaları muhtemel risklere karşı yeterli sermaye bulundurmalarını sağlamak amacıyla getirilen ve Eylül 2015'te yüzde 7,5 olarak gerçekleşen bankacılık sektörü kaldıraç oranı, asgari oran olarak belirlenen yüzde 3'ün oldukça üzerinde olup, istikrarlı bir seyir izlemektedir. Ayrıca kaldıraç oranı yüzde 3'ün altında olan herhangi bir banka bulunmamaktadır (Grafik III.4.6).

Bankacılık sektörünün risk göstergelerinin gelişimi incelendiğinde, önceki Rapor dönemine göre aktif kalitesi, kârlılık ve sermaye yeterliliğinin olumsuz yönde bir miktar değişmiş olmasına karşın, kur ve faize duyarlılıkta iyileşme olduğu, likiditede ise önemli bir değişim gerçekleşmediği görülmektedir (Grafik III.4.8).

Sermaye yeterliliğine yönelik düzenlemeler, sermaye düzeyinin bankaların kredi arzına yönelik kararları üzerindeki önemini artırmaktadır. Örneğin, sermaye yeterliliği, (düzenlemeyle belirlenmiş) asgari düzeye yaklaşan bankalar kredi büyümesini sınırlamak ve/veya sermaye artırımına gitmek durumundadır. Bankaların sermayelerini istedikleri düzeyde tutabilmeleri için ise kârlılıklarının makul bir oranda olması gerekmektedir. Dolayısıyla, sermaye yeterliliği ve karlılık bankaların ekonominin ihtiyaç duyduğu fonları sağlayabilme kapasitesi üzerinde tayin edici bir rol oynamaktadır.

Bu kutuda, Türkiye'de bankacılık sisteminin son dönemde sermaye yeterliliği ve kârlılık oranı açısından geldiği noktanın kredi büyümesi üzerine ne ölçüde bir kısıt oluşturabileceği incelenmektedir. Bunun için, sermaye yeterlilik oranı (SYR), aktif kârlılığı ve kredi büyümesi değişkenleri belli varsayımlar altında matematiksel ilişkiler olarak ifade edilmiştir.

Son yıllarda, bankacılık sistemimizin SYR'si kredilerdeki hızlı büyümeye bağlı olarak azalma eğilimi sergilemiştir. Birkaç yıl öncesine kadar oldukça yüksek seviyede seyreden aktif kârlılık oranları (AKO) da son yıllarda azalma eğilimi sergilemiştir (Grafik III.4.1.1 ve III.4.1.2). Öte yandan, son dönemdeki ortalamalar itibarıyla bankacılık sistemimizin gerek sermaye yeterliliği gerekse kârlılık yönünden akran ülkelere kıyasla makul bir noktada olduğu görülmektedir.

Sermaye, Kârlılık ve Kredi Büyümesi Arasındaki İlişki

SYR, yasal özkaynakların (OZK) risk ağırlıklı aktiflere (RAA) oranı olarak tanımlanmaktadır:

$$(1) SYR_t = OZK_t / RAA_t$$

RAA büyük ölçüde kredilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, tarihsel verilerin de teyit ettiği üzere RAA'nın büyüme hızının kredi büyüme hızına (KBH) eşit olduğunu varsaymak yanıltıcı olmayacaktır:

$$(2) RAA_{t+1} = (1 + KBH_t) * RAA_t$$

OZK her dönem yalnızca dağıtılmayan kârlar ile takviye edildiği ve aktif kârlılık oranının (AKO) pozitif olduğu (bankanın kâr ettiği) varsayımı altında yasal özkaynaklar dinamiğini aşağıdaki denklem ile ifade etmek mümkündür:

$$(3) OZK_{t+1} = OZK_t + AKO_t * TOA_t * DKO_t$$

Dağıtılmayan kârlar, AKO ile toplam aktiflerin (TOA) çarpımından oluşan toplam kârın, dağıtılmayan kâr oranını temsil eden parametre (DKO) ile çarpılmasıyla elde edilmiştir.

SYR'nin tanımı (1) ile RAA dinamik denklemi (2) kullanıldığında ve TOA'nın RAA'ya oranının zaman içerisinde değişmediği varsayıldığında ($TOA_t/RAA_t = \rho > 1$) yasal özkaynaklar dinamiğini gösteren (3) no'lu denklem SYR dinamiğini gösterecek biçimde aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$(4) \text{SYR}_{t+1} = \frac{\rho \text{AKO}_t * \text{DKO}_t}{(1 + \text{KBH}_t)} + \frac{1}{(1 + \text{KBH}_t)} \text{SYR}_t$$

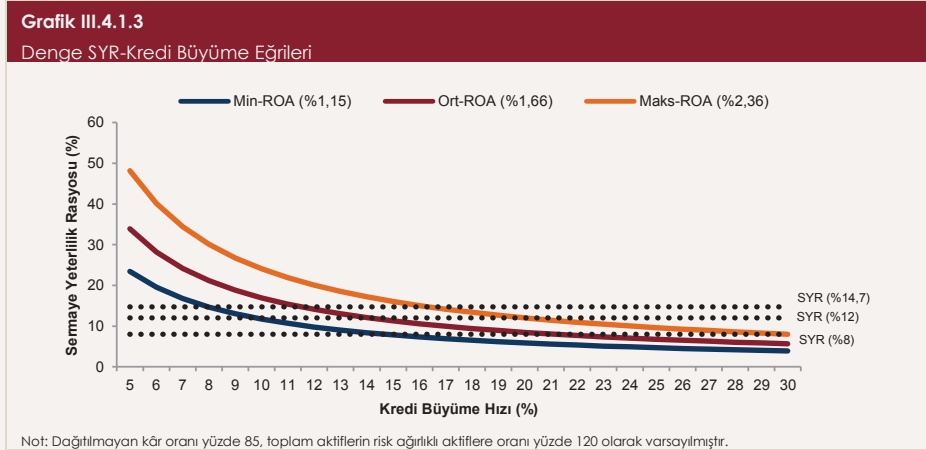
Denklem, aktif kârlılık oranı, kâr dağıtım oranı ve kredi büyüme hızının istikrarlı bir patikaya sahip olduğu takdirde SYR'nin de istikrarlı bir seyir izleyeceğini ima etmektedir. Değişkenlerin zaman boyutunu ortadan kaldırmak suretiyle değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkileriyle gösterilebilir:

$$(5) \text{SYR} = \rho * \text{DKO} * \text{AKO} * \frac{1}{\text{KBH}}$$

Eşitliğe göre, belirli bir SYR (KBH) değeri için bu değerle tutarlı AKO ve KBH (SYR) değerleri bulunabilir.

Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Grafiksel Gösterimi

Grafik III.4.1.3, farklı aktif kârlılık oranları için birbiriyle tutarlı SYR ve kredi büyüme hızı değerlerini birleştiren eğrileri göstermektedir. Dikkate alınan aktif kârlılık oranları 2011 yılı Ocak ayından itibaren bankacılık sektöründe gözlenen minimum -ve aynı zamanda mevcut (yüzde 1,15), ortalama (yüzde 1,66) ve maksimum (yüzde 2,36) değerleridir. Yatay çizgiler ise mevcut SYR (yüzde 14,7) düzeyi ile yasal olarak belirlenmiş oranları (yüzde 12 ve yüzde 8) göstermektedir.

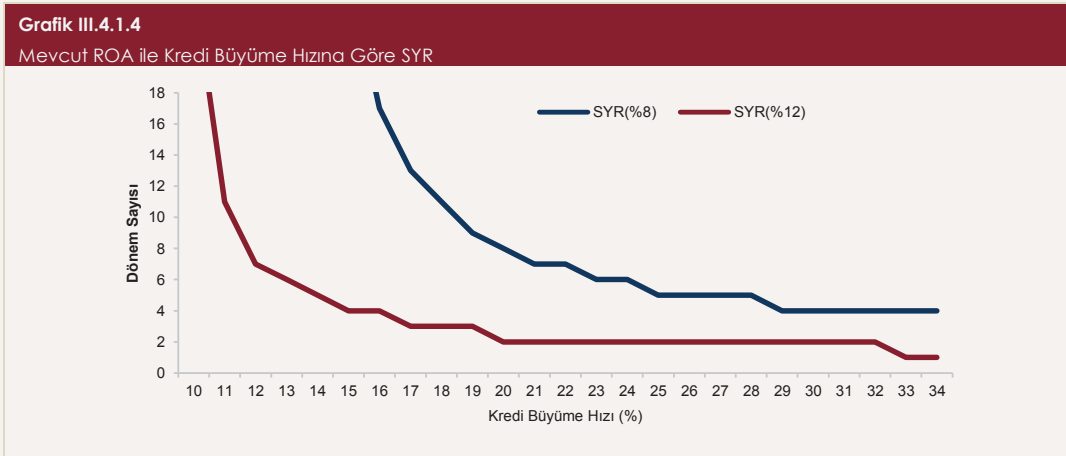
Grafik III.4.1.3'te görüldüğü üzere tarihsel minimum değer olan yüzde 1,15 aktif karlılığı altında mevcut SYR'nin korunması için kredi büyüme hızı yaklaşık yüzde 8 olmalıdır. Yüzde 8'in üzerindeki kredi büyüme hızları mevcut aktif kârlılığında SYR'yi aşağı çekecektir. Nitekim, yüzde 10'luk bir kredi büyüme hızında SYR'nin denge değeri yüzde 12 seviyesine, yüzde 15'lik bir kredi büyüme hızında ise denge SYR yasal minimum seviye olan yüzde 8 seviyesine gerileyecektir.

Bankacılık sektörü aktif kârlılığı daha yüksek değerler aldığı takdirde aynı SYR değerleri korunarak daha yüksek kredi büyüme oranları desteklenebilecektir. Sektörün aktif kârlılığı 2011 sonrası gözlenen değerler düzeyinde seyrederse yüzde 14,7, yüzde 12 ve yüzde 8 SYR değerlerinin korunabilmesi için kredi büyüme hızları sırasıyla yüzde 10, yüzde 14 ve yüzde 21 olmalıdır. Diğer taraftan sektör kârlılığı analiz dönemi için en yüksek seviye olan yüzde 2,36'ya ulaşırsa aynı denge SYR'ler için desteklenebilecek azami kredi büyüme hızları sırasıyla yüzde 16, yüzde 20 ve yüzde 30 seviyelerine çıkacaktır.

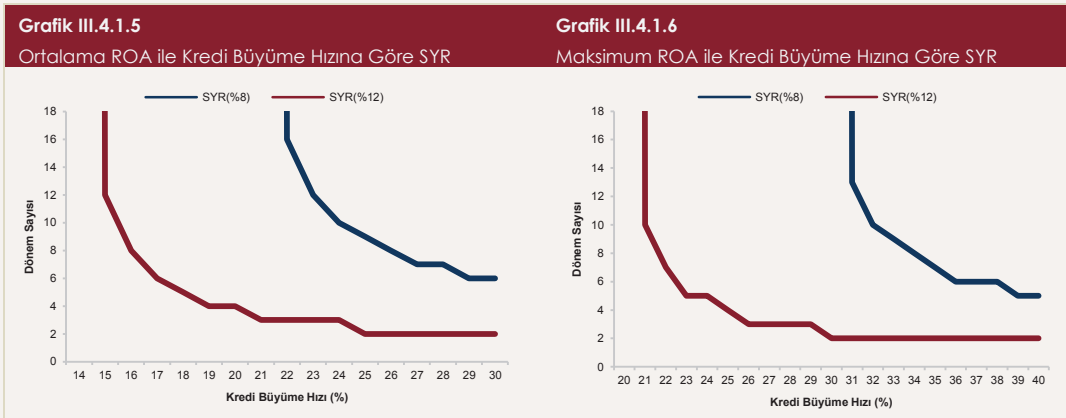
Öte yandan analizlerde sabit olarak alınan kâr dağıtım oranları da denge SYR-kredi büyüme hızı değerleri üzerinde doğrudan etkilidir. Kârın daha az bir kısmı dağıtılmak suretiyle belirli bir SYR için daha yüksek bir kredi büyüme hızına ulaşılması mümkündür.

Denge analizlerine ek olarak, bankaların mevcut sermaye yeterlilik seviyesinden başlamak üzere, farklı büyüme hızlarına göre ne kadarlık bir sürede yasal SYR oranlarının altına düştükleri incelenmiştir. Aktif kârlılığı için yukarıdaki analize benzer şekilde 3 farklı değer dikkate alınmıştır.

Analizlere göre, bankacılık sektörü mevcut aktif kârlılık seviyesi ve yüzde 20 üzeri bir kredi büyüme oranıyla operasyonlarına devam ederse SYR'nin iki yıl sonra yüzde 12 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmektedir. Eğer kredi büyüme hızı yüzde 15 civarında gerçekleşirse SYR'nin yüzde 12'ye gerilemesi dört yıl alacaktır. Önceki bölümde belirtildiği üzere bu kârlılık seviyesinde yüzde 10 civarı bir kredi büyüme hızı SYR'yi yüzde 12 seviyesinde sabit tutacak, yüzde 10'un altındaki kredi büyüme hızları ise SYR'yi mevcut seviyesinin üzerine çıkaracaktır (Grafik III.4.1.4).

Diğer taraftan, bankacılık sektörü aktif kârlılık seviyesi yükselmesi durumunda aynı kredi büyüme hızlarında SYR'nin yasal sınırlara inmesi ya daha fazla zaman alacak ya da ilgili kredi büyüme hızlarında SYR başlangıca göre daha yüksek bir değerde dengeye ulaşacaktır (Grafik III.4.1.5 ve III.4.1.6).

Özetle, kârlılık seviyesi, sermaye düzeyi ve kredi büyüme hızı arasında ilişkiler belirli varsayımlar altında matematiksel denklemler olarak ifade edilmiştir. Söz konusu denklemler üzerinden yapılan analizler, bankacılık

sistemimizin aktif kârlılığının uzun dönem ortalamasının 2011 yılı sonrasında hesaplanan ortalama değerler civarında olması durumunda, sisteminin makul seviyelerde bir kredi büyümesini desteklemekte zorluk çekmeyeceğine işaret etmektedir. Aktif kârlılık oranlarının bulunduğu düzeyden tarihsel ortalamalarına yakınsamasının ne kadar süreceğini kesin olarak öngörmek mümkün olmamakla birlikte, analizler, halihazırdaki SYR düzeyinin, bankaların mevcut kredi hızlarını kısa süre içinde değiştirmesini gerektirmeyecek kadar yüksek olduğuna işaret etmektedir.